Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 31 МАРТ, 1988 ШУ. ★ № 39 (7542). ★ Мах 3 кеп.

ТАХАН НОМЕРЕ:

2-гІа оагІув

«Вошал чІоагІа да» (Вай — интернационалисташ) Р. Аушев, «Директор коллективо хорж» (Демократе хьалашка даха Іомалу) Н. Борисов, «План а яц, болх а бац» (Къонабаршта — атеистически кхетам) М. Караев.

3-гІа оагІув

«Кердадар лех» (ДикагІйола опыт — массанена) М. Муталиев, М. Картоев, «Массане декхар» (Къахьеганза йоахача доходашца — лира къовсам) А.-Г. Угурчиев.

4-гІа оагІув

«Дега йІовхал дІалуш» (Дикача нахах) М. Барахоев.

Яхьа дневник

Лаьрхіар кхоачашду

Атта декхараш дац Гудермесски района «Белореченский» совхоза кхаш леладерашта хьалхашка латтараш. Боккха хьувкъам чуэца, хьайбашта ма эшша доакъар книйчде дош деннад цар. Цудухьа дерригача Іай мехмастерскера ара ца бовлаш, техника тоаеш хиннаб царех цхьабараш, воккхар кхашка минеральни, органически удобренеш товсаш къахьнйгад. Цох аьттув баьннаб біаьстнй де дезача балхашта ханнахьа книйчо е.

Къаьстта хьежаш бар ер денош хьатІакхачарга цу совхозера В. Елдахаджиева кулгалдеча подрядни бригада механизатораш. Уж шнйтта саг ва. Шоайла дага а баьнна, шоай таронашка хьежа а хьежа, цар доал де дІанйцад 1200 гектар лаьтта. Цига гурахьа дІа а йнйнай, хІанз дІаювш а латт тайп-тайпара ялатий а доакъара а культураш.

Масала, 450 гектара тІа кІа ДІаднйннад. Царех хІаране тІара 25 центнер ялат чуэца лаьрхІа ба механизатораш. Цхьаболчарна из кІезнга да аьнна хета, тарлу, цхьабакъла, ухказарча лаьтташка хьежача из боккха хьувкъам ба. ДІадахача шерашка гектара тІара пхнйтта - пхнйтта центнер кІа мара чуэца аьттув баьннабац.

Деша дай бац

Сунженски района «Ассинский» совхоз керттерча дакъе баьцадааращи соми кхедара лостам болаш я. Довзаш да цун къахьегамхой толамаш ерригача республике. Цхьабакъда, духхьал из продукци яькка Іац ухказа.

— Тха боахаме 300 совгІа бежан да, — аьлар совхоза директора Догонов Владимир Николаевича. — Царех 84 етт ба. Новкъа дале а, укх шера гІулакхаш Іалаьмате ледара лел. Укх квартале 400 центнер шура яккха дош деннадар оаха, цхьабакъда, из де тха аьттув боале тамаш я.

Цхьа ди мара дисадац шийтталагІча пятилетка кхоалагІча шера хьалхара квартал чакхъяла. Фуд ассинцаша даьр? Из да веларгволаш дац. Цар паччахьалкхенга ехкача шура боарам 300 центнерага дІакхаьчабац. Еррига а 6,8 килограмм шура мара лац дийнахьа цхьан Іатто. Кхы мел дар ца дийнача, соахка укх хана хиннечул 2,6 килограмм кІезигагІа я из!

Кхувла бахьанаш дукха да: доакъар дика а кхоачам боллаш а дац, доахана Іул тоадаьдац, дикача фух дола шинараш ца нйцача пайда хургбац. Цхьабакъда, керттердар — йолаш йолча таронех бийза пайда эца ца хар да аьнна хет.

Массарел тамаш йолаш да тІехьара тхона хезар: иштта а кхоачаш ца еш юсаш латтача шура яккхара плана кхы а 100 центнер ІотІатехай. Из даьр «Сунжа» яхача агропромобъединене остал дара меттел, кхы а йоккхагІйола новкъарленаш увттаяр дац-те из?

ПЕРЕСТРОЙКЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

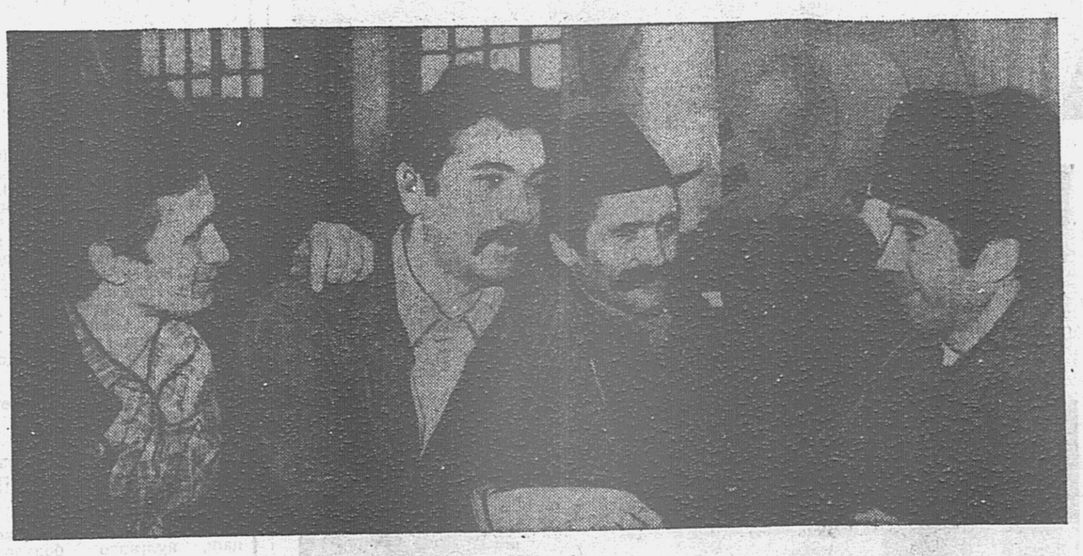

ШийтталагІча пятилетка кхоалагІча шера хьалхарча шич бетта хьокхамаш лакха долаш, план тІехнхоачашъеш хьайоагІарех я Грозненски ремонтно - механически завода А. Кузнецов керте латтача цхьоалагІча цеха коллектив. Укхаза къахьегача наьха балха говзал, къахьегама овсарле, арахецача продукце дикал, хІаране хьинар а ший гІулакхах бола бехктокхам а геттара лакха ба. Цун керттера бахьан да цехера интернационалъни коллектив цхьаь цІен барттайна дезал санна кхотаенна, вІаши оагІув хьаллоацаш, хІара специалиста сакхетам лакха болаш а доагІар вІаши цІенхаштта хьадехаш а хилар.

Цунца цхьана шерра даьржад цехе хьехамчал лела-делга а. Цехера хІара кхоалагІвар хІана вац аьнна къонабаршта хьехам луш, шоай балха къайленаш царна дІайовзнйташ ва. Цудухьа перестройка кердача хьалашка атта а балхах чІоагІа безам болаш а да коллективе вІаштІехьдаькка кхахьегама хьал. Цу гІулакха керте латтараш а лостам луш бараш а ба производства ветеранаш, партийни, профсоюзни активисташ. Царех дувцаш эггара хьалха цІераш яьхар цеха начальника дикагІволча фрезеровщика Маскуров Мувсай, слесарий - сборщикий бригадира Годзевич Владимира, сварщикий кулгалхочун Карапетян Сергея, сверловщика Маликов Ражаудина, кхыбарий. Уж ба цехера морально - психологически а къахьегама нах тІера хилара а хьалаш вІаштІехьдоахараш.

Дуккха шераш да ухказа Маликов Ражаудина болх бу. Цу юкъа кІезнга бац цо ший говзал Іомаяь кагиркхой. Царна юкъе ба къона токараш, сверловщикаш, фрезеровщикаш. Цу дерригне а къаьгга хьагойт Ражаудина массехк смежни балха говзал караерзаяьлга а царех хІаранех тІехдика пайда эца цунна могаш хилар а. Иштта дика специалнсташ ба лакхе цІераш мел яьхараш а. Цар хьинаре гІулакхаш дІахохьош, къахьегаме белгалбувлаш болх беш ба къона токарь Мусаев Леча, фрезеровщикаш Аушев Рустамбек, Каширин Сергей, кхыбараш. Ханал хьалха а бувлаш болх бе Іемача цар къахьегама календара тІа дІайолаеннай шоллагІа квартал.

СУРТА ТІА: ДикагІбола цеха белхлой (аьрдехьара аьттехьа) Р. Аушев, С. Каширин, Р. Маликов, С.-М. Джамалов.

А. СУРХОЕВА сурт.

ЗОНАЛЬНИ ІИЛМА-ПРАКТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИ

Селхан КПСС Нохч-ГІалгІай обкома политически просвещене ЦІагІа хьайнйллар зональни Іилма - практически конференци. Конференце дакъалоацаш ба Москвера, Ташкентера, Орджоникидзера, Махачкалера, Нальчикера, Краснодарера, Ставрополера, Грознера Іилман болхлой, вай республика партийни, советски, правоохранительни органнй болхлой.

Конференце тема: «Къахьегамхошта интернациональнни атеистическни кхетам балара юкъера бувзам».

Конференци хьайнйллар КПСС ЦК члена, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева. Цо, масала, аьлар:

— Тахан вайна хьалхашка латта керттера декхар да мехка дахача дуккхача халкъашта юкъера доттагІал, царна юкъера бувзамаш чІоагІделга. Практике вай пайда эца беза къамашта юкъера гІулакхаш ленински принципаша дІадеххача тайпара хилийтара. Цхьабакъда, из болх атта боацилга дика кхетадеш а хила деза вай. Тахан вай нийсача новкъа да цу даькъе: укх пятилетка дІадахача шин шера производстве даьхача толамаша къаьгга тешал ду цунна. Дуккхача къамий викалий дакъа да цу толамашта юкъе. ХІаьта цо кхы а чІоагІду халкъашта юкъера дохаргдоаца доттагІал, чІоагІъю цхьоагІо.

Конференце докладаш а йир, хоамаш а дир НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума председателя Х. Х. Бокова, КПСС ЦК-ча Общественни Іилмай академе Іилман атеизма Института директора заместителя, философски Іилмай доктора, профессора Э. Г. Филимонова, КПСС ЦК-ча Общественни Іилмай академе Іилма атеизма Института Межреспубликански филиала директора заместителя, философски Іилмай доктора И. А. Макатова, КПСС ЦК-ча Общественни Іилмай академе Іилман атеизма Института воккхагІволча Іилман болхлочо, философски Іилмай кандидата Л. А. Баширова, Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически института воккхагІволча преподавателя, филологически Іилмай кандидата В. Ю. Гадаева, Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен университетерча Іилман атеизма межвузовски кафедра заведующе, философски Іилмай кандидата Д. Д. Межидова, Къулбаседа-ХІирийчен паччахьалкхен университетерча Іилман атеизма межвузовски кафедра воккхагІволча преподавателя П. П. Приеменкос.

Конференце балха юкъе дакъалоацаш ва КПСС ЦК пропаганда Отдела инспектор Л. А. Оников.

Тахан ший болх дІахо хьош я конференци.

ПАЙДАНЕ КЪАМАЬЛ

Дукха хьехархой, Іилманхой гулбеннабар селхан г. Грознерча № 56 йолча юкъерча школе. Цига чакхйоалаш яр хІара шера хулаш йола Іилман - практически конференци.

Из хетаяьяр педагогически говзал лакхъяра проблемашта. Ухказа белгалдакхха деза, № 56 йолча юкъерча школах Л. Толстойн цІерагІча пачахьалкхен университета базовни школа яьлга. Педагогикан психологеи кафедра шоай эксперименташ чакхйоах цу школе. ПрактикагІа бола студенташ болх беш хул цига.

Конференци хьаеллаш къамаьл дир университета ректора В. А. Кан-Калика. Цо белгалдаькхар, школана перестройка еча хана, педагогически говзал лакхъелга, цунна къаьстта терко а йоакхо а елга чІоагІа лоархІаме гІулакх хилар, из школера дІадоладе дезаш хилар.

Хьехархой кхетаче «Педагогически говзал лакхъяра актуальни проблемаш» яхача темагІа доклад йир университета доцента Г. Бермуса.

Педагогически говзал лакхъяра даькъе № 56 йолча школа хьехархоша Іоаяьча опытах дийцар цу школа директора заместителя М. Храмовас.

Къаьстта теркам тІаозаш дар хьехархочун къамаьл дара говзалах лаьца Т. Шутинас дийцар.

Конференце дакъа лаьцар кхыча Іилманхошеи хьехархошен.

Х. ГИРЕЕВА.

Экономически реформа: кхаь бетта итогаш

КОЛЛЕКТИВА НИЗ

Укх шера цхьоалагІча яннваре денз самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системаГа а яьнна, болх беш я Грозненски швейни производствена объединенена чуйоагІача цхьоалагІча филнала коллектив. Царна юкъе а къаьстта дика болх беш хьайоагІаш я йоккхагІйола мастер Берсанова Тамара керте латтача коммунистически къахьегама участка коллектив. Шин бетта товарни продукци арахецара паччахьалкхен план 103.4 процент кхоачаш а еш заданел совгІа цар тийгар 11100 гаргга барзкъа. Шоай производственни хьокхамаш лаьгІ ца долнйташ къахьийгад цар укх март бетта а. Цудухьа ханал массехк ди хьалха кхоачашйир цар кхаь бетта задани а. ЙоагІачул дукхагІа арахецаргъя 16000-нел чухьнахьа йоаца школьни форма.

Участка йоккхагІйолча мастера Берсанова Тамарас дувц:

— Самофинансированеи йиззача хозрасчетеи системага довлалехьа шу хьалха бригадни подрядагІа кхаьхьега йолаелар тха участка коллектив. Цудухьа кердача система дукхагІйола оагІонаш тхона йовзаш яр: денна учет лелайора оаха беча балха, луш дола алапи а ахчан премеш а нийоза оаха бухсоцца балха тІа хьахинначох. Из дІадекъар хІаране къахьегаме лоацача даькъа коэффициентага хьежка. Филиале эггара дикагІа лоархІача Гришкова Зинаида Ивановнаг кулгалдеча иттлагІча участка коллективаца яхь лелаеш да тхо. Цу яхьа итогаш еча хана оаха ларде лувцар плани декхараши кхоачашдар къахьегама овсарле, продукце дикал производства эффективность лакхъяр, хьаеча продукцега дІадодар лохдар. Экономически реформа хьалашча болх бе доладеннача хана царна ІотІакхийтта оаха хьадеча барзкъашка дІадодар юхаметтаоттадари тхоашта оаха финансировани яри.

Участке производственнни къахьегамеи дисциплина телхаярах, брак йолаш продукци хьаяьрах дола дешаш, иштта хьанна мел преми хьожаергъя алапи лургда къестаду коллективерча бергача болхлоша раьза а болаш хержача бригадни совето. Цунна юкъебоагІа участке эггара тешамегІа лоархІаш бола хІамаш тега мотористкаш, коммунистически къахьегама ударникаш Тарасенко Татьяна Мамонова Рая, Салтамурадова Яхита. Магамадова Ранса. Заурбекова Яхита. Уж участкерча болхлошта меттел йоккхагІйолча мастера Берсанова Тамарена а эггара тешамегІа бола гІончаш ба.

Духхьал овсаре болх барах шоай декхараш кхоачашдаь баьннаргаш лархІаш самофинансированеи йиззача хозрасчетеи системагІа къахьегача участка хІамаш тегача мотористкаша. Цар къовсам лоаттабу кхомбара, тега барзкъаш тІа-тІа дикагІа хилийтарз тІехьа. Цу даькъе а дика кайоалаш къахьег цар Укхаза мел тега школьни форма ОТК болхлошка цкъа дІаелча юха ца ерзаеш дІайохийт. Коллективо хьаеча продукцех дукхагІъяр «Н» индекс йолаш я.

Дика къахьегаш бола хІамаш тегараш кІезига бац укхаза. Царех ба Джантимирова Райбат. Маашева Залпа, участка комсорг Абдуллаева Лейла Джабраилова Залпа, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

16-ча апреле — коммунистически субботник

Машинашъерий дош

Укх шера ялхайтталагІча апреле В. И. Ленина ваь 118 шу дузача цІейна хетадаь дола Ерригсоюзни коммунистически субботник хьинаре къахьегарца белгалдаккхара доккхий социалистически декхараш тІаийцад ГІ. Ахриева цІерагІча Назрановски «Электроинструмент» завода машинашъераша, инженерно-технически болхлоша, гІулакхерча наха. Цу денна лерттІа кийчо яраи из ма хетта дика чакхдаккхараи укхаза вІашагІъеллай штаб. оЦ хьалхагІе къоастаяьй нах къахьегаш хургбола участкаш.

Ерригсоюзни ленински коммунистически субботнике дакъа лоацаш хургва заводера 1250 саг. Царех массазарча шоай балха моттигашка кхыча деношкарчул дуккха овсарегІа къахьегаш хургва 720 болхло, ремонтни балхаш деча хургва 80 совгІа машинашъяр, гІишлош хьалъечеи предприяте коа, гонахьарча моттигашка лостам бечеи болх беш хургва 450 гаргга саг. ХІаьта тиша аьшк хьагул а деш, «Вторчермете» дІалуш хургва ткъо болхло.

ЯлхайтталагІча апреле къахьегама вахте латташ хургбараша дош деннад цу дийнахьа 70 эзар сома маьхал чухьнахьа йоацаш йола тайп-тайпара продукци арахеца. Кхоьяьча бийдала, материалий чотагІа арахецаргъя ши эзар сома маьха продукци, хІаьта кхоьяьча электроэнерге, йІовхала энерги чотагІа хьаергъя ши эзар сом мах бола продукци. Лостам беш хиннараша хьагул а даь, дІалургда кхо тонн тиша аьшк.

Шоай хьинар кхо а ца деш, керттерча производственни участкашка къахьегаш хургболча болхлоша дош деннад 16 апреле шоаш даькхха 1500 сом шийтталагІча пятилетка фонда юкъедахьа.

Б. ДОТМАРЗИЕВ,

Берригаш къахьегаш хургба

Ачхой-Мартановски района Самашкински консерваш еча завода къахьегамхоша субботник долча дийнахьа заводе шоай производственнй участкашка болх бергба 262 саго, хІаьта 182 саг коа лостам беш, помещенеш тоаеш, цІенъеш, тиша аьшк гулдеш хургва. 38 саг чуваГІача шин бригадо субботнике кхоьяьча материалех пайда эцаш, болх бе лаьрхІад. Завода коа 80 га дІайогІаргъя.

«ЦІеча шоаттадийнахьа» дакъа лоацаш 35 коммунист, 145 комсомолец, 148 тІемеи къахьегамеи ветеран, 62 пенсионер хургва.

Субботнике болх беш хургбола нах эшачунца Іалашбара, цига кулгалдара лаьрхІа штаб вІашагІъеллай. Цунна виъ саг юкъевоагІа. Штаба керте оттаваьв завода директор В. Ахмадов.

Баьцадааращи хьахилча болх дІаболабара цехашка де дезар кІезига дац. Оборудованена монтаж а цхьацца агрегаташта профилактика а е еза. Из болх инженерно - технически служба викалаша бергба.

«ЦІеча шоаттадийнахьа» 15800 сома маьха продукци арахеца лерхІ. Даькхха ахчах 1300 сом карарча пятилетка фонде дІачулургда.

* * *

ЦІаккха а ца хиннача тайпара хьинареи дикеи болх бе лаьрхІад Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза къахьегамхоша Ерригсоюзни коммунистически субботник хургдолча дийнахьа. Дагалаьцар толаме чакхдаккха йиш хургйолаш, цу дийнахьа дергдолча балхашта планаш увттаеш, эшар Іалашдеш ба уж хІанзле а.

Субботнике къахьегаш 500 саг гаргга хургва, царех 350 саг шоай балха моттигашка а болаш. Бисараша автопарка, мехмастерске, фермай ковнаш цІендеш, контора, бригадий станий помещенешка лостам беш болх бергба.

КІезига дац цу дийнахьа кхашка де дезаш хургдар а. Цу дийнахьа силоса хьажкІаш дІае йолаергъя механизатораша. Из болх 150 гектара тІз бе дош деннад цар. ХІаьта хьайбаш леладераша цу дийнахьа 3500 сома болх бе декхар тІаийцад.

— Субботнике дергдолчоа оттаяь производственни программа совхоза болхлой собране йийцай, — аьлар цу боахама профкома председателя Сулаева Махьмада. — Царна раьза хилар нах. Цига къамаьл даьча дуккхачар, шоай коллективай цІерагІа дош делар лаьрхІар чакхдаккха.

Цу дийнахьа болх баь даькхача ахчах 500 сом карарча пятилетка фонде дІалургда.

К. ВАХАЕВ.

БІаьстан балхаш

ЛЕРТТІА КИЙЧО ЯЬЙ

Республика районашта юкъе бІаьстанна кийчо еча инициатораш хила, аьнна, оаха тхоашта хьалхашка оттадаь декхар аттачарех дацар, къаьстта перестройка сихлуш, кІоарглуш йоагІача укх хана. ХІаьта а, шоай бехктокхам бовза а бовзаш, дІаьхача Іанна цІаккха мел ца луш къахьегаш хилар тха района механизатораш, инженерно - технически болхлой, цу балхаца ювзаенна мел йола службаш.

Эггара дукхагІа тхона новкъарле еш хинна гІулакх — запасни оатхалаш тоъаш ца хилар. Сельхозтехника объединене реорганизаци яьча хана денз, геттара телхад боахамаш цу оатхалашца Іалашделга. Из-м тха цхьан районе хинна Іац, массанахьа хоалуш да.

ХІаьта а инициаторий бокъо яц уж объективни бахьанаш юкъе а тувсаш, шоай дош дохаде. Цудухьа, из хало дІа а йовзийташ, шоашка йолаш йолча таронашца кІалхара даккха деза дІадоладаь гІулакх, — яхаш оарцагІбаьхар оаха механизатораш. Массайолча мехмастерскешка дехар дир: «мегаргйола хІара оатхал юхаметтаоттае», аьнна.

Дика къахьийгар снабженцаша а мехмастерской заведующешаша а.

Шерра юкъейоалайир оаха ремонтни балхаш деча дезала, коллективни, бригадни подряд.

Балхаш дикагІа, сихагІа дара стимул луш яр районе йоаржаяь социалистически яхь а. Хьалха хиннначарел дуккха йоккхагІа я ремонт еча хьалхле яьккхараша хьожае лаьрхІа ахчан премеш.

БІаьстн хьатІакхаьчай. Кхашка болх бе араяьшнай оаха кийчъяь техника. ХІанз хьожаш да тхо тхоай инициативах фу хиннад, тхоашта фу карагІдаьннад. Массайолча совхозий мехмастерскешка, бригадашка, машинни коашка хьожаш чакхйоалаш латт районни комисси. Цунна юкъе ба КПСС райкома юртбоахама отделера, РАПО-ра, халкъа тІахьожама комитетера болхлой. Царца я шоайла дІа-хьа тохкам бе, аьнна, совхозашка вІашагІъехка комиссеш. Иштта кердача хьисапе вІаштІехьбаккхарах сихагІа, лел из болх.

ХІанзле гуш да, наьсархоша кийчо во ца яьлга.

ДІадахача шера ноябрь бетта оаха дош деннадар бІаьстан гота балхаш дІадолуча хана тайп-тайпарча маркех йола 202 трактор тоае. Ремонтера ара а яьнна, таханарча дийнахьа кхашка дІаяхай 212 трактор. Ханал тоа а яь дІаоттаяьй бригадашка мел йолаь тІехьаювза инвентарь. Иштта тоаяь яьнай 114 автомашина. Доакъар чуэца техника а кийча я.

КІеззига тІехьадисад комбайнаш тоаяра, хІана аьлча, Шалински РПТ ремонт е аьнна оаха дІаяхьийта 14 шнек хІанз а тоаянза я.

Цу ерригача технически кийчон юкъе керттера дар да кхона механизатораш кийчбар. ЦІаккха ца хиннача тайпара дика вІаштІехьдаькхад из гІулакх укх шера. Трактористий курсашка дешаш 91 саг ва. ХІанз чакхдоалаш латт цар дешар. Кастта бригадашка дІа-хьа хьожабергба оаха уж. практика чакхъяккха. ТІаккха экзаменаш цар дІаелча, тракторашца тІа ховшоргба.

Ала деза, укх тІеххьарча шерашка, къаьстта перестройка йолаеннача хана денз, тха совхозашка хозаш дац «механизатораш таац» яхаш хьалха дийца хабараш. Подряд юкъейоалярах хьадаьнна беркат да из.

Иштта я оаха гота балхашта яь кийчо. Нийса хургдац деррига гІулакхаш тхона хеттача тайпара дика лел аьлча а. Аз лакхе йийцача комиссешта гучадувл цхьацца кхоачамбоацараш, гІалаташ. Масала, кулг тІа ца кхоачаш йисай механизаторнй балха эггара бехктокхамегІа йола объекташ — бригадай культстанаш. Массанахьа а чакхбаькхабац уж тоае дІаболабаь болх. Цига порядок е еза ха хоадаяьй комиссе. Апрель хьатІакхачалехьа къоастадергда оаха из дош.

Нийслу бригадашка, цхьацца дола ремонтни балхаш деча хана «тІагІолла» дийттача кулгий лараш а. Дисараш дукха балхаш деце а, даьчох доккхал а деш, сатийна дагІа йиш йолаш ха яц ер.

Кастта юха а тохкам беш чакхъяргъя хІанз болх беш йола комиссеш. Цул тІехьагІа хьожаергъя оаха хьалхара моттигаш, совгІаташ, премеш.

К. АУШЕВ,
Назранерча РАПО председателя заместитель.

ХАННАХЬА АРАБАЬННАБ

Техника лерттІа тоаярах Шалински районе хьалхара моттиг яьккхар «Курчалойский» совхозо. Цу гІулакхо таро хилийтар бІаьстен кхашкара балхаш ханнахьа дІадоладе.

Боахаме эггара хьалха кхай тІа агрегаташ араяьхараш Вараев Мансурен Махмудхаджиев Абдул-ВахІиден кулгал ду № 2, 4 йола бригадаш я:

ДІайха денош хьаотташехьа шинна бригадас 1280 гектара тІа макха баькхар.

Таханарча денга механизатораша доакъара культураш дІаювш ба. ШоллагІча бригадас 60 гектара тІа дІайийнай горох, кен. йиъларІча бригадас — 173 гектара тІа.

Укх деношка дІаюврГъя 700 гектара тІа шекара свекла, 100 гектара тІа гидуаргаш. Уккхаза дІадувш дола ги хьалхарча классагІа да.

М. АХИЛЬГОВ.

Вай — интернационалисташ

ВОШАЛ ЧІОАГІА ДА

ЙІаьхий къахьегама традицеш йолаш коллектив я «Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытно-экспериментальни завода яр. Массехказза хувцаеннай цун цІи, бакъда хувца ца луш да наьха хьинар, шоай гІулакхах бола цар бехкто-кхам, тІа-тІа эргадувлаш, тоалуш латт коллективера морально - психологич е с к и хьал. Цу гІулакха лостам луча ший хьинар ца кходеш, кердача лакхаленашка коллектив кхувлаш яр я завода партийни организаци. Общественни организацей а заводе вІашагІъеллача формальни йоацача объединеней а балха лерргаІа тІахьожам а лоаттабеш, дерригa ду цо предприяте хьокхамаш данм а алсамдахара.

Завода коллектив кхыча промышленни коллективашта юкъе къаьстта белгалйоахар я производства ветераний а хьехамчий а советаш. Цар хьинарца укхаза хьахиннад тахан пах вІаши кхотабенна, барттайна, уллуврчун оагІув хьаллоацаш хилара хьал. Йоккха я завода коллектив. Цунна чубоагІа мехка дуккхача къамий викалаш. Баламах балам а теха завода къахьегамхошта юкъе болх беш ба эрсий, украинцаш, эрмалой, татараш, гІалгІай, дагестанцаш, нохчий, кхыча къамий бараш. Къаьстта белгалдакхха деза укхаза болх берашта юкъе цхьа поляк — Линк Станислав Эдуардович хилар а, Беррнгаш а цхьан цІен дезал санна барт болаш, вІаши эшачунга хьожаш, дикаво юкъара долаш къахьегаш а бахаш а ба. КІезига бац заводе хьахиння интернационални дезалаш а.

Цхьа цех, цхьа участок яц заводе интернационални коллектив, хьехамчий совет йоацаш. Хьазцаргья вай, масала, № 6 йола цех. Массане а лоархІаш, сий деш, хІаравар дагавоалаш нах ба укхаза шлифовщица Лысяк Валентина Григорьевнан строгальщица Саркисова Азарник Мукиевнан. Итташ кагий нахи мехкарийн Іомабаьб цар болх бе. Хьехамчалла сий дола гІулакх тахан а дІахо хьош ба уж хьинар дола кхалнах. Царех шоай йІаьхий опыт, лакха говзал В. Лысака Іомаю Очередлов Игора, хІаьта А. Саркисовас ший ткъама кІал лаьцав Хасанов Юрий.

Наггахьа саг корургвац заводе кхоалагІча цехера токарий бригадир Моськин Виктор Илларионович гІорваьнна токарь Мусаев Авалу Ахмадович ца бовзаш. Ткъаь кхойтта шу дизад В. Моськина заводе болх бу, цул ши шу тІехьагІа венав укхаза А. Мусаев.

— Хетаргахьа заводера цхьа токарь хургвац цу шин ветерана хьехар ца деш, балха къайленаш дІа ца йовзийташ, — яхаш дувц царех предприяте парткома секретара заместителя А. Губске. — Царех ба эрмало В. Саргсян, эрсе О. Косарев, джугате А. Пейсахов, кхыбараш.

Цехе тахан къахьегаш я комсомольско - кагирхой коллектив. Цунна керте латт цхьан хана укхаза болх баьча нохчочо, гІорваьннача токара Гечебаев Юре Іомаваь вола жугате Кравец Валерий. Тахан из ше а ва Аушев Хьажмурд. Ший балха къайленаш дІайовзийт цо нохчий зІамсага Татаев Сулеймана, нохчий йоІа Шамурзаева Ларисайна, эрсий кагийча наха Д. Фадеевна, А. Дьяченкона, кхыбарашта.

Ший хьокхамашца, коллективерча морально - психологически хьалашца къаьстта эргаш я заводе литейни цех. Укхаза хьалкхийнав гІорваьнна формовщик, хІанз ОТК мастер вола Аушев Хьажмурд. Ший хьехамчаш, шоллагІа бола шиг дай лоархІ цо С. Бирюков, М. Мифтахов, С. Линк, В. Саргсян. Тахан цар шоай говзал Іомаю укхаза болх беш болча нохчочоа Гадаев Мурада, гІалгІачоа Долгиев Мовлатгирена. БоккхагІбарел тІехьа ца бусаш къа а хьег шинне а. Литейни цеха коллективо хІара бетта 2—3 процент план тІехкхоачашъеш хилара доккха шиг дакъа юкъе кхухь Къулбаседа-Кавказски горно - металлургически институт йисте а яьккха укхаза болх беш вола шоллагІа шу долча вокхагІволча мастера Картоев Мухьмада, Айхха доттагІал тоссаденнад цун Х. Аушевца, шийна ца ховчох дагавоал цунца.

Иштта интернациональни бувзамаш чІоагІа долаш я кхыча цехий а участкай а коллективаш. Къамаш къестаделга дац завода къахьегамхошта юкъе, хІара сага мах бу цун оамалашка, нахацара гІулакхашка, цо беча балхага хьежжа. Цу дерригне а дика гІо ду коллективана кердача толамашка, кердача лакхаленашка кхачара.

Р. АУШЕВ.

СУРТАШ ТІА: 1). Шоай балхах дагабоалаш ба КМК членаш (аьрдехьара аьттехьа) Л. Середенко, С. Татаев, Л. Шамурзаева, Н. Варецa, В. Кравец; 2). Къона формовщик М.-Г. Долгиев.

Автора сурташ.

Демократе хьалашка даха Іомалу

ДИРЕКТОР ХОРЖ КОЛЛЕКТИВО

ВорхІ сахьат гаргга актови зале йІаьхъелар медицински инструментий Гудермесски завода директор хоржаш хинна конференци. Цига вар шн бІаьннел совгІа делегат. 5 кандидатура оттальяр. Царех шинне конференци а хилалехьа производства процессаши болхлой быти тоаелга дувцача хана юхаькхар шоай кандидатураш. Къувса йолайнр юхейиса кхо кандидатура. Юххера а болхлоша конференце делегатех дукхагІбараш раьза а болаш директоралла хержар керттера механик М. М. Шамурзаев.

Перестройка хІанззе а да гуччахьара карагІдаьннараш: общественни вахара еррига ча сферашкара гласность а демократизаци а. Халкъа да а, хоржар а, кхел ер а да. Цу дешай маІан хІара дийнахьа тІехь - тІехьа лакхлуш хилар дика дайзар цу март беттарча дийнахьа медицински инструментий завода актови зале хинначоа.

220-нел тІехбола делегаташ шоай моттигашка Іохувшар кхычахьа гуллуш санна боацаш.

Зале чуваьлар КПСС Нохч - ГІалгІай обкома хьалхара секретарь Фотеев Владимир Константинович. Зале латтача болхлошта дІатІа а ваха моаршал хаьттар цо. «Директор харжара кийчденна дий шо?» — аьнна хаьттар цо. Из цІенхаштара гІулакх да, керда хІама да, цІенхаштта уйла е езаш да. ХІаьта хІанз шо шоаш да производства бокъонца дола даьй, — аьлар цо.

Обкома хьалхарча секретара болхлощщара къамаьл 10 — 15 минут дІаьхделар.

Конференци хьайийллача хьалхара дош оалаш къамаьл дир новкъоста В. К. Фотеева.

«Лакхера оттавеш а воацаш, кулгалхо болхлоша шоаш хоржилга правило хинна дІаотташ, чІоагІлуш латт», аьлар цо.

Конкурсни комиссе председателa Г. Т. Самсоненкос завода директоралла харжара оттабаьча наьха кандидатураш ювцаш доклад йир. ХІара кандидатура оттаяьй сага профессионални грамотность, цун гІулакхаш белгалдоахаш. Завода директоралла харжа кандидатураш яр: завода керттерча инженера С. С. Асмерзаева, керттерча механика М. М. Шамурзаева, производственно-технически отдела начальника Б. В. Борисова «Восточный» совхоза керттерча инженера Н. А. Кукуева, «Спецнефтехиммаш» производственни объединене керттерча инженера А. А. Чайкина.

Кандидатураш ювцаш увттадора завода технически прогресса дехкараш, уж кхоачашдара дола наькъаш къестадора. Цу дехкараша юкъе боккха теркам тІабохийтар болхлой социальнии культурно - бытовойи хьалаш овлангара тоадара.

Къамаьлаш дир директоралла харжа оттабаьча кандидаташа. Царех хьалхагІа къамаьл даьча ший кандидатура юхаькхкача Б. В. Борисова дуккха дар довзийтар гулбеннараштa. Цо дийцар завода къахьегама совет мишта хержар. Цкъа-дале, совет фу лаьрхІа а малагІа маІан долаш а еш я предприятена доал деча цун фу лоархІам ба дІадовзийташ кхетама болх банзар. Отчетно - хоржамий профсоюзни собране хьан оттаяьй ца ховш йола совета членийн список Іойийшар, дІабенна уж хержар. Шозлагі-дале, совета 13 членах ялх саг мара болхлО вацар. Вожаш инженерно - технически болхлой бар. ХІаьта паччахьалкхен предприятех долча закона тІа аьннад ИТР болхлоех совета юкъе 25 процентал дукхагІа хила йиш яц. Кхозлагі-дале, конкурсни комисси а эггара демократически болча наькъаца оттаяьяц...

Къамаьл дечо завода къахьегама совет бокъо йолаш хиларах а цо беча балхах а шекволаш дийцар. Бакъда, директор харжара йола конференци дІахо дІаяхьа еза аьнна предложени елар. ХІаьта законодательствага хьежжа къахьегама совет тІехьа а ца тетташ харжа еза аьлар цо. Б. В. Борисова дийцар болхлой дагардар, цудухьа цун къамаьл раьза хинна чІоаггІа тІоараш техар зале гулбеннача наха.

Вокх кандидаташа лоацца къамаьлаш дир.

Цул тІехьагІа ювца йолайир кандидатураш.

Къамаьлаш даьраша белгалдаьккхар дукхача къамех болча нахах латтача коллективе морально - психологически хьал хьахилийтара тІехьа завода партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша ледара болх баь-хилар. Конференце унахцІена атмосфера оттаеш дар инструментальни отдела начальника Т. К. Истоминаси Р. С, Кучиевен даь къамаьлаш.

Кхадж тассарца чІоагІийр завода директор харжара йола кандидатураш. Кхаь сагах цаІ харжа соцадир. Уж бар А. А. Чайкин, Н. А. Кукуев, М. М. Шамурзаев.

Кхадж тассара хьалхара тур чакхъяьлча счетни комиссе лаьрхІача Н. А. Кукуевна тІехьа 52, духьал 165 хилар; А. А. Чайкина тІехьа 64, духьал 153, М. М. Шамурзаевна тІехьа 100, духьал 117 хилар. КІезигаІа тІехьа кхадж тесса вола Н. А. Кукуев кандидаташта юкъера дІаваьлар.

Хила ма боаггІара кхоачамболаш кхадж тІехьа тесса юхевисача шиннех а цхьаккха ца хилараГІа кхадж тассара шоллагІа тур дІаяхьа лаьрхІар.

Пхе сахьата йІаьхъеннаяр конференци. Бийсана 11 сахьат даьннадар. СалаІа йоккха йоацаш перерыв йир. Хьалха собране цу тайпара перерыв йинча, дукха нах юха хьачу да боагІаш тІера бувлар. Укхазара дІаахацар нах, къамаьлаш деча хана хьалха наха шоаш баггІачара «тоъаргда», «кхы ма де къамаьлаш» яхаш цІогІарч деттар. Иштта дацар укхаза. Болхлой кхетадеш бар директор харжар цІенхаштан бехктокхамеи гІулакх хилар, производство тоаялар, коллектива барт хилар дуккхача а даькъе цох тийша хиларах.

Перерыв чакхъьяьнначул тІехьагІа кхадж тасса болабир. Юха лаьрхІар счетни комиссе кхажамаш. Счетни комиссе председателa А. С. Козченкос ІоднийшаР протокол. А. А. Чайкина тІехьа 85, духьал 127 кхадж хиннаб, М. М. Шамурзаевна тІехьа 127, духьал — 85.

Медицински инструментий Гудермесски завода директоралла хержар Шамурзаев Мусаин Мусаевич. Шийх иштта тешам боларах баркал оалаш къамаьл дир керда хержача директора.

Предприяте эггара хьалхара хинна социалистически демократе урок яр из. Цунгара дІайолалу завода коллектива вахара кердача летописа хьалхара оагІув. Тахан къаьгга дІаэттад демократин гласности йоацаш экономически дегІааха йиш йоацилга. Халкъ предприяте да ва, меха да ва. ДІаяхача хана производственни болхлоштеи Іаткъаш хиннар дІадоаккха перестройка средство я демократин гласности. Из дика хьахьекхар директор хоржаш хиннача конференце.

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца корр.

Къонабарашта—атеистически кхетам

ПЛАН А ЯЦ, БОЛХ А БАЦ

Назранерча цхьан школе 5-ча классе деша ягІача йиІнга, «Іадат» яхалга фуд7, аьнна шийга хаьттача, «Скульптура я», — аьннад, яхаш педагогаша шоашта юкъе дувцар бегашта дувц мотташ вар со. Бакъда, укх деношка укхазарча № 27 йолча профтехучилище атеистически а интернациональни а кхетама болх мишта вІашТехьбаьккхаб хьожаш шекваьлар со: сел бегашта даккхал кІал кІийле йоацаш а дий-хьогІ цу йиІиго аьннара-м? Шийна дІахьийхар да-кх цо аьннар.

Тайп-тайпара бахьанаш юкъе лелхарах ланхерча дешарга дІа ца кхоачаш, юкъера дешар дІанхоачаш ца деш биса е бархІ класс йоккхаше швея говзал Іомае, аьнна, района еррига школашкара хьаяьхка йиІнгаши мехкарийн ба укхаза дешабагІараш. Тахан хьалкхийна а кхувш йоагІа а 400 совгІа къона кхалсаг я уж.

Царна фу хов-хьогІ Іадатеи шариІатеи исторех? Хой-хьогІ царна, тахан а тІехь вайна юкъе цкъаза нийслуш дола кхалсага бокъонаш телхаеш дола нийрча гІулакхаш ислама хьехама овлан тІара доагІалга? Мишта Іомабу уж училище шоай таханара паргІато, бокъонаш, шоай сий цу ширача замах юхаднсача воча гІулакхех лораде?

Юхакхайканзар цу хаттарашта «лувкхера». Училиша парторганизаце секретарь — завуч С. Трифонова, кхетама болх беш йола директора заместитель М. Местоева, общественно - политически Іилмай предметаш хьехаш йола преподаватель Х. Бачалова, хІаьта со се а чІоагІа хьежар тхо папкаш чу йоахнача тайптайпарча мероприятей планашта юкъера атеистически болх тІаболаш каьхат лаха гІерташ. Корадинзар... Цу хьакъехьа укх тІехьарча хана лекци йийша е беседа яь саг дагавоха а маганзар. Кхыйола мероприятеш-м ювца а леха а езанзар тха.

«Атенст», аьнна, дІаяздаь цхьа дош а корадаь, из сенца дувзаденна да хьажа духтІавала веннавар со. ХІама хиланзар цох а: цхьабараш йоахар — клуб я из, шоллагІбараша — кружок я. Юххера а пенгазет хилар цох.

Йоалла а йоаллар коридора чу пенах хьалтеха цхьа метр шорали ах метр лакхали хургдола йоккха рама. Лакхе гІолла яздаь «Атеист» аьнна доши цун кІал кнопкашца дІатІатоІадаь машинкаца непатеха кІайча каьхата ши листи мара йоацаш даьсса дар газета.

Иштта мара кхы теркам ца беш йитай библиотекара «Атеиста уголок» а (бІарг махилба цун). «Уголок» аьлча а, тишача шкафа цхьан полка тІа хьокхама оттадича санна, латта атеистически темаех дола, хано ІажагІдаь массехк книжкеи брошюреи да-кх. Знанеш лаха, аьнна, цу «кхуврчага» кховдаш нагахьа саг нийслой а тамаш я. ХІана аьлча, тІера ІажагІденнадале а шоаш типографе хьадаьча хана ца тедаш йинса цхьайола листаш хІанз а шоаш хиннача тайпара вІашагІйоахк цар. хІаьта бІаргагуш кулгий лар а яц цар тІа.

— Атензмах бола берригa тха боахам из ба-кх, — аьлар библиотекара Костоева Маккас.

ХІанзчул тІехьагІа цо йой перестройка хургья-кх цу «уголоке» а. еррига библиотеке а. Бакъда, хІанзарчоа-м цу «Іилмай хьастах» доалаш беркат дац училище дешархошта. ХІана аьлча, Іоха, дІа-хьа ласта моттиг яц библиотеке, ер ма дий, аьнна, деша мегаргдолаш литература а дац.

— Хургда, доагІаргда, аьнна, хІама дий шоана? — хетт аз.

— Грознерча базера хьалда дезаш 1400 сома маьхх литература латта дукха хІа я, — аьлар цо, — укх деношка документашка хьежача мара сона из хайна я дац.

— Бахьан?

— Бахьан да — уж книжкаш чуийца Іооттаде помещени ца хилар.

— Атеизмах а интернационализмах а дола кердадараш а ма хургдий царна юкъе?

— Да, — аьлар Маккас. Лоацца аьлча, атеистически балхах йола оаз хозаш яц училище. Тамаш хет училища директор Б. Умаров цу гІулакха цІенхаштта ца хьожаш хилар а, хІана аьлча из ше ва политически, идеологически балхаца чІоагІвенна, хьалкхийна саг. Цу тІа укхазара дешархой контингент а ма йий цахаддаш атеистически хьехам эшарех, ширдаьннача гІулакхий Іоткъамах лорае езарех.

Цхьаболча наьха керчу хІанз а долаш да къаьнача замах йисача оамалий зІиргаш. Из вайна гуш да юкъюкъе «дай Іаьдалах», аьле, кагий бараша деча зенех-зуламех, низагІа мехкарий удабеш моттигаш нийсъяларах, урдош дахарах, кхыдола во хІамаш леладарах. ХІаьта а вай ювцача училище уж ширдаьнна гІулакхаш цІенденна дІадаьлча санна мела битаб атеистически болх.

КІезнга дикагІа вІашТехьдаьккхад училище интернациональни кхетам балара гІулакх. Болх беш я «ДоттагІал» яха КИД. Цо хьоашал леладу г. Орджоникидзерча № 4 йолча профтехучилищерча «Лаьттахой» яхача КИД-ца. Со цига хиннача деношка а бар мехкарий шоай новкъостий болча баха кийчлуш. Цига концерт оттаде кийчлуш бар пхелагІча группера мехкарий.

ХІаьта юкъ-юкъе дезача деношка хулаш йола мероприятеш ца лаьрхІача, тІагІолла бу укхаза интернациональни кхетам балара болх а. из эргабаккха, тоабе нонагІо таронаш йоллаше. Училище педколлектив ше а я интернациональни, хІаьта дешабагІарашта юкъе а ба интернациональни дезалашкара мехкарий. КІезига бац царна юкъе Афганистане цоай интернациональни декхар кхоачашдеча советски салтий йнжарий а. ХІаьта а уж масалаш тайсса дитад укхаза.

Училища педколлектива, парторганизаце из болх перестройка наькъ тІа баккха низ ца хиларах хьахиннадац лакхе дийца кхоачамбоацараш. ХІаьта эшараш энтузиасташ мара бац. Уж а болаш ба, нагахьа санна уж хьалахІ оарцагІвала саг хуле.

М. КАРАЕВ.

Перестройка дІадех

Ховш да, юртбоахаме эггара халагІа дола дакъа — хьайбай боахам болга. Фу йоах хьайбаш леладераша, фу хоаденнад царна экономикана радикальни реформа яра шоаш хьалхара гІа боаккхаш? Цу хаттара жоп луш ва Назрановски РАПО керттера зоотехник Б. Газгиреев.

— Района совхозаш шу долалуча хана 75 млн. 693 эзар сом банкера декхар хьатІахьаьрча яр. Экономически Іалаьмате къе я уж. Из-м ховш да. Шун отраслена а «дакъа» кхоачаш ма хургдий цу декхарах?

— ДукхагІдар кхоач-кх. Из деций тха садуар, тхона дагадоллар. Цхьабакъда, хозрасчет боккъонца юкъеІоалайича дерригa а меттаоттаргда. Цун арифметика вІалла чоалхане яц — хІара саг, хІара коллектив ший чотагІа яха еза: хьадой — долаш хургда шо, ца дой — доацаш хургда.

— Фуд. хьона хетачогІа, хозрасчет бокъонца производства юкъеяйтара эшар?

— Эггара хьалха эшар да — хІара кулгалхочоа, специалиста, болхлочоа цун механизм, цун чулоацам кІоаргга бовзар. Из ца ховр — баьдеча гІолла лелача сага тара хургва. Цудухьа цу гІулакха къаьстта теркам тІабохийт оаха. Дукха ха йоаццаш района агропроме вІашагІъехка хиннача курсашка цун къайленаш Іомаеш хилар фермай кулгалхой, специалисташ. 30 сахьата лаьрхІача программах хиннача занятешка дикка кІоаргІйир цар хозрасчетах йола шоай знанеш. ХІанз шо-шоай фермашка нах кхетаргболча меттаца а практически гІулакхашца а хьайбаш леладерашта уж дІайовзийташ ба, дукха ха йоаццаш тха хинна курсанташ.

— Хов сона: йоккха яц хозрасчето яхар де шо доладенна ха. ХІаьта а зІиргаш гучадаллал юкъ я. ВІалла хІама дий цу хьакъехьа оаш знйна а шоана хоаденна а?

— Еррига отрасль хьайцача, во лелац тха таханара гІулакхаш. ДІадахача шера шин бетта хинначул, 28 тонн дукхагІа шура яьккхай оаха январе — феврале, паччахьалкхенна 73 тонн дукхагІа дІа а еннай. ДІадахача шера хІара 100 жийна тІехьара 40 Іаьхарг мара хьакъоастабаьбацар цу хана, укх шера — 58. Соахка цу шин бетта 250 устагІа белар, укх шера — 30 гаргга мара. Жа къе довча юхасоцадара цхьацца гІулакхаш даьд оаха. Кхеташ боагІа нах, дІахайнад царна, производства хулаш дола зе цар шоай алапеца, царна дІадоагІача кхыча материальни рузкъаца дувзаденна хургдолга. Цудухьа, хьалха фермашка се вахача коашка а базашка а, эше а дийнахьеи бусси дІа ца йоаеш яьга электрически лампаш хІанз ца йоагаш бІаргаяйча цецвалац со. Сатоссаше дІайоаю. «Тха сомаш да цар доагадераш», — аьлар сога цхьан доярка. Иштта кхомбе болабеннаб нах шоаш хьадеча хІамах, шоай рузкъа. Хьалха, дерригача доахана цхьатарра доакъар хьаьшка Іочу а дилле, дІаводар скотник. ХІанз доярка дагаВувл, ше а хьож: доакъара сутар бар, шура дукхагІа лур малагІа етт ба, доакъар дерригa дІа ца дуаш когашта кІалъухийтар малагІа ба.

Болх хьабеча метте Іалаьмате дукха ма хулий вІамига а йоккхий а таронаш. Сона хеташ, хозрасчето дукхагІа оарцагІбоахарба нах уж гучаяха а царех пайда эца а. Іа дийца зІиргаш хІанззехьа хьакъерда доладеннад.

— Іа мишта чакхдаьккхад фермашка, малагІча хьале да доахан?

— Чуоттадаь хьайбаш Іангара дахара ха 1 октябре денз дІайолалулга ховш ма дий. Хьожаргда вай, соахкарчунца нийс а деш, дІабахача пхе бетта карагІдаьнначуга. Масала, «Назрановский» совхоз. Укх шера 1320 тонна шура ехкай цо цу юкъа е соахка хиннначул 290 тонн дукхагІа, хьаьта яьккхар 357 тонн дукхагІа хилар. «Экажевский» совхозе 24 тонн шура дукхагІа яьккхай цу юкъа, «Маяке» — 48 тонн, совхоз-техникуме — 9 тонн, «40 лет Октября» совхозе — 24 тонн. Еррригача районага диллача 462 тонн шура дукхагІа яьккхай дІабахача пхе бетта, соахка хиннначул. ДикагІа да хьайбай боахамера кхыдола хьокхамаш а. Лоацца аьлча, Іа дика чакхдаьннад, дерригa а тхона хеттача тайпара деце а. Хьалхарча квартала планаш а социалистически декхараш, а кхоачашдергда.

Интервью яьр
М. ЗАНГИЕВ,
тха соб. корр.

«ЗАДОНСКА» ШЕ САННА КХЫ ЙОАЦА РЕЙС

Находкински форда торгови порте Гаьнарча Малхбоале беза мухь бахьаш доагІа «Задонск» яха кема. Цун палуба тІа да шн эзар тонн гаргга дозал дола итт зІамига кема. Кема трюмашка вурийтта эзар тонн чон да. Ши бутт гаргга ха яьккхай цо Іаьржача форда Ильичевск яхача портера Гаьнарча Малхбоален Находка яхача порте хьакхача.

— Из рейс историена юкъеГІоргья эггара чоалхане дола технически декхар Іилман нийсача расчетагІа майра кхоачашдар санна, — яхаш дувц Находкински форда торгови порта керттерча технолога Ильяшенко Анатоле. «Задонск» моллагІдар санна сухогруз да. Цкъарчоа хеталу иштта бола мухь кхахьара из сухогруз «Задонск» мегаш дац аьнна. Бакъда, капитан Адольф Матюхин керте латтача экипажо мегаргдолаш, экономически пайдане лаьрхІар кердача технологегІа мухь дІакхухьилга.

Советски Гаьнарча Малхбоалерча форда порташка хадданза тоъаш дац доккха доаца кемаш: рейдови категораш, мехкдаьттах хьакъеста хІамаш гулъераш, феца бизача гІайбаш тІара сиха лела «Кометаш». Уж хьаду Іаьржачеи Балтийскии фордий верфешка. Гаьнарча Малхбоале уж традиционни дІакхоачийт лаьрхІа долча кемаш тІа.

Болаш бар уж дІадахьа эггара лоацагІбола никъ а — Къулба седъъа форда никъ. Бакъда арктически навигаце лоацача хано, хаоттама чоалханеча хьалаша, дуккха мухь тІахоша кемаш ца тоъаш хиларо, хІаьта иштта дуккха материальни хІама дІадахийта дезаро хьал халча оттадора. Профессор Виталий Козляков керте латтача Іилманхоша яьча решене йиш хулийт бекъа мухь кхухьача моллагІча кема тІа «этажерка» оалача массехк яруса тІа оттадаь зІамига кемаш дІадахьа.

ТІаккха мишта дугаргда кема? Йоккха моттиг дІалоаца, массехк яруса тІа оттабаьча мухьо йизза дІакъовларг ма йий кема лехка моттиг.

— Из проблема эггара хьалха тхона эттар 1985 шера хи чурча ткъамаш тІа оттадаь лихтераши кемаши Ильичевскера Владивостоке хьоча хана, — яхаш дувц «Задонска» капитана вокхагІволча гІончас Аркадий Мохова. — Пеленгаторни майдан тІа медуль оттае лаьрхІар оаха, еррига навигационни приборашн оборудовании а оттаеш. Штурман хиларах тарра из кхераме дац оалалургда сога.

«Задонсках» хи тІа лела полигон хиннай. Цу тІа болх беш я Іилма - производственни лаборатори. Кема тІа тохкамаш деча специалисташка дика таронаш кхьачай. Юххера а цар вІашагІтехача опытах универсальни, дукхача гІулакхашта дола кема хьадара кІийле хургья.

Александр МИХАСЕНКО.
(АПН).

ДикагIйола опыт — массанена

КЕРДАДАР ЛЕХ

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера итогегIа Сунженски района XX-ча партсъезда цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша района боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай. Из дарах царна еннай КПСС райкома, райисполкома, агропрома райпрофсоюза болхлой, ВЛКСМ райкома Сийлен грамота, цар коллектив сийлен Улга тIа яьккхай.

XX партсъезда цIерагIа колхоз фу боахам ба кхетаде аттагIа хургда укх цифрашка хьежача. ДIадахача шера по паччахьалкхенга ехкай 3500 тонн шура, ерригача Урус-Мартановски районо ехначул дуккхагIа. Кхы а кIезига яц вай республике цун цхьан колхозо даьр шоаш даьд ала йиш йола районаш. Масала, дIадахача шин шера юккъера лаьрхIача цхьайтталагIча пятилетка шерашка дIачутийнначул шозза дуккхагIа дулх, 1000 тонн дуккхагIа шура дIачуеннай колхозхоша. Из дерригa а хьайбай Iул доккхагIа хилийтарах а доацаш, уж дикагIа кхабахи дорстадаран долаш. XIара беттача Iаттагара йоаккха шура тоъал алсамъльнай, хIанз из 2500 килограммага дIагIорташ я.

Ше-шегIа хьахиннадац уж толамаш. Дерригa а дIадоладелар доакъара база шеръярца. Цу лоархIамеча гIулакха керттера теркам тIабахийтар колхоза правлене, партийни организаце, керттерча специалисташа. Доакъар кийчде хьожабир йоккха опыт йола механизатораш. Доакъара культураштa лаьрхIа дикагIдола лаьтташ хьакъоастадир.

Дуккхача шерашка хьахула баьцаш дIайийра 521 гектара тIа. Из ерригa майда хий дилла яр. ДIадахача шин шера хаоттам аьттуь болаш хиннабеце а, боахама кхоачам хиллал йол кийчъе таро хилийтар из даро. Къаьстта дика даьлар баьццара доакъар. Масала, люцернас, план 300 центнер йолаш, хIара гектара тIара 350 центнер буц елар.

— Цох кхоачам баь Iе дага дац тхо, — йоах колхоза председателa Р. А. Крылевскаяс. — ДIахо йодача хана алсамдаккха лаьрхIад гектарo хьалур. Тхона хетачогIа, укх шера а тIехь цун боарам 500—600 центнерага дIакхоачабе йиш хургья. Из де таро лургья доакъар кийчдеча оаха юкъейоалаяьча интенсивни технологе. ГIулакх дика дIагIоргхиларах тешам боллийташ я доакъар кийчдерий болх бригадни подряда хьисапе вIашкеаехкай шоашта хьалхашка латтача декхарех лоархIаергIойола коллективаш, йиза боахама расчет юкъейоалаяьй.

Колхоза хьайбай боахамах дувцаш хилча массарел хьалхагIа дош ала деза А. С. Кухнос кулгалдеча № 1 йолча ферма коллективах. Укхазарча доярка соаохка хIара кхоабача Iаттагара 3688 килограмм шура яьккхай, план 2609 килограмм йолаш. Районе меттел, республике а дикагIчарех цхьа хьокхам ба из.

МоллагIвола саг цецваргволаш хьал да цу ферме эттар. Эггара хьалха — къахьегама культурах. Из укхаза ала доацаш лакха я. КIай халаташ дувха нах, лостам баь помещенеш, жагIа а асфальт а билла тоадаь наькъаш... Хеталу ший тайпарча больнице кхаьчача санна. Иштта хоза а дега тоам беш а я массанахьа.

Чоалхане гIулакх да укхаза коа валар. «Барзкъаши кога гIирси хувца беза А. С. Кухно волча хьоашалгIа водачо», — яхаш, бегаш бу наха. Профилактика, хьайбаш лазарех лорадар — керттера лоархI ферме. ЦIенача моттиге латт доахан, ма дуъа доакъар улл царна хьалхашка. МIайха, сийрда я кхийнашка. Гуш гIийла бежан дац. ДуккхагIдола хала балхаш механизмаша ду. «Иштта далар-кх массанахьа», — яха уйла йосс дег чу из сурт бIаргадайча.

Хьаьша цIагIа чуваьлча санна хеталу фермерча ЦIеча уголоке нийсвелча. КIаьда диванаш, гIандаш, креслаш, телевизор, корага дада цIеча бесара кIадаш, накат яь тоадаь пенаш, керда газеташи журналаш — кIаьдвалар дIадаккха а пайда болаш салаIа а таро луш да.

КIезига дIахо ваьлча хоза кийчъяь буфет я. Хьайбай леладераш каст-каста боагIа укхаза. XIара дийнахьа эша а чIоагIа хоатташ дола а товараш дIахадац буфетера. Из иштта хилийтара йоахко ю колхоза правлене, ферма кулгалхочо А. С. Кухнос.

Оаха лаьрххIа дувц № 1 йолча ферме этта хьал. Цох дика масал хиннад кхыйолча фермай коллективаштa. Цудухьа шоай болх тоабе гIерт уж. Планал совгIа хьайбай продукци йоаккхаши из паччахьалкхенга йохкаши хьабоагIа № 3, № 5 йолча фермай болхлой. ХьагучагIа, дукха ха йисаяц хьалхалаттарашца уж нийсбала. Таронаш йолаш я.

Колхозе дукха доярка ба хIара беттача Iаттагара 3 эзар килограмм шура яккхара боарамал хьалтIехбаьнна. Царех ба Каракулева Валентина, Алборова Наталья, Сигаурн Зара, Тисаева Зура, Иналкаева Яха, Сазонова Галина, дуккха а кхыбараш.

Дулх дохкара план 111,5 процент кхоачашъяьй боахамо. Из деча тоъал доккха дакъа юкъедихьад бежа Iуша Балдинов Ивана, Павловске Виктора, Шевченко Ивана, Сагнев Iалихана, Четвериноз Александра, Тищенко Василе, Саралапов Насредина, кхычар. Масала, № 1 йолча ферме дийнахьа хIара бежана 633 грамм дозал тIакхет, планагIа 500 грамм йолаш.

Къайле яц цу тайпара дукха хьайбаш долча боахаме зооветеринарни болх чIоагIа лоархIаме болга. ВIашагIтоха беза къахьегама коллективий барт, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIаерзае еза уж. Мелъялийта йиш яц социалистически яхь, ди тIехьа шерде деза дикагIйола опыт дIа-хьа эцара гIулакх. Из де ховргдола специалисташ колхозе кIезига бац.

— Тахан, ерригa коллективаш боахама расчетага, шоаш шоашта финансировани яреи самоокупаемостагеш йовлача хана, — аьлар Р. А. Крылевскаяс, — чIоагIа лоархIаме да продукцега дIадодар ма хулла лохдар. Из гIулакх во латтац боахаме. ДIадахача шерашка хьежача 34 сом гаргга лохденнад дукха центнерага дIадодар. Тоъал кIезигагIа да шура центнерага дIадодар а. Колхоза кассана накъадоалаш хIама да из.

Ала йиш яц колхоза хьайбай боахаме деррига а хила ма деззара да, аьнна. Кхоачамбоацараш къайлакхахьац укхаза, гуччахьа дувц царех. Дуккха ха йоацаш чанхьяьннача колхозхой отчетни собране белгалдаьхар уж, гIулакх талмастта леладечарна кийнта йир, болх тоабара наькъаш лехар.

— Со гIадъюгаш хIама да мугIарера болхлой хIанз собранешка хьинарегIа хилар, майрра шоашта хетар дIаоал цар, динза дисараш лечкъадац, харц волча кулгалхочуннa юхьдуххьала бехк боаккх. Гуш да уж шоаш болх беча моттиге бизза дай хила ловш болга. Из ецний вай обществе демократе процессаш кIоаргъялара белгало, — йоах Р. А. Крылевскаяс.

Цхьан моттиге латтар тIехьавус. Из кхетаду XX партсъезда цIерагIча колхоза кулгалхошен хьайбаш леладеранен. Цудухьа кердар лехаш, наьха йоаккхо яр диц ца деш, йолаш йола таронех ма хулла дукхагIа пайда эцаш къахьег пар.

М. МУТАЛИЕВ,
М. КАРТОЕВ.

ДАГАЛАТТАР КХОАЧАШХУЛ

ЗIамига йолча хана Зарас дукха уйла йицар йоккха хилча мала хургья сох яхача хаттара. ЛерттIа кхетадацар дIахо йодача хана ше малагIа никъ хоржаргба. Ший нийсархоша цу хьакъехьа къамаьл дувцаш хилча цецйоалар из.

ВорхIлагIча классе ягIача хана мара кхетадинзар цо ше ферма тIа балха ца яхача Iелургйоацалга. Цу гIулакха «бехке» хиннараш нанен йишен бар. Зарай нанас ферме къахьега тоъал ха яр. XIаьта Зина, цун йиша республике цIи хеза доярка яр. Каст-каста йодар Зара ше мукъа йолча минуташка уж болча. Цхьацца новкъостал дора, балха къайленаш Iомайора. Бакъда, болх аттачарех боацалга дика ховра.

БархI класс яьккха йоаллашехь ферма тIа балха яхар из. Юхьханца кIаьдлора. КIаьдъялар диндеш яр дег чу яхаш хинна гIоза: сох саг хулаш латт, боккхийчарна нийса къахьег аз, масал эца, эшачоа гIо-новкъостал де шортта нах ба. Цу уйлаша эшайора халонаш, профессецара безам совбувлийтар. Цудухьа болх беча ак алацар кхувш йоагIача йоIо. Вокхарна нийсса хила гIертар, денна ший балха говзал лакхйора, ше детташ долча доаханга ма хулла дикагIа бIарг локхар.

Водар гаьна воал яхаш да вайнаьха кица. Балха тIера хиларца, лакха толамаш гойтарца белгалъяьлар Зара коллектива юкъе.

— Со ферме балха яра бахьан сай йиншийна, цIи хезача доаркана Зиннайна тара хила гIертар дар, — йоах Зарас. — Сай балха раьза я со. Иштта ца хилча чIоагIа хала хургдар сона.

...Тахан № 2 йолча ферма болхлой бригадни подрядагIа къахьегаш ба. Из форма массане а дог раьза долаш тIанйцар. Зарас а могайир из.

— Иштта дикагIа а пайданегIа а да тхона, — йоах цо.

...Корпусе чуяьлча, ше детташ долча доаханга хьожаш чакхйоал из. Сиха къоастаду цо царна эшар фуд, царга фу хьал да хьож. Бетташ ялхайтта етт ба Зарайга.

Бригадера доярка шоайла яхь лелаеш ба. Цудухьа шоай хур ду царех хIаране толамаш даха гIерташ, кхычарел хьалха яла гIерташ. Зарайца яхь лелаеш П. Гасанкова я. Социалистически декхараш цхьан Соараме шура яккха аьнна тIанйцад шинне а. Даурбекова хьалха йолаш хьайоагIа. План 2500 йолча 4000 килограмм шура яьккхай цо январь бетта. Февраль бетта план а иштта тIехкхоачашъяьй. Тахан хIара беттача Iаттагара 250 — 285 килограмм шура йоакхх цо.

Иштта дика къахьегаш хьайоагIаш я Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза доярка, комсомолка Даурбекова Зара.

М. АХИЛЬГОВ.

Къахьеганза йоахача доходашца — лира къовсам

МАССАНЕ ДЕКХАР

Къайле йолаш хIама дац вай республике спекуляцеца къовсам лоаттабелга хIанз а лерттIача боараме ца хилар. Дукха моттигаш я мах беча организацешка доацаш дола товараш гаьннара хьа а кхухьаш, ши мах а боаккхаш юхадохкараш нийслуш. Республикерча правоохранительни органаша спекуляцеца къовсам лоаттабеча даькъе де дезарех яр укх деношка Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министерстван юстице министерстван цхьана хинна коллеге заседани.

Цига дийцар спекуляцеца къовсам лоаттабеча милицен, суда болхлоша нийсдолийтача кхоачамбоацарех, уж дIадахара де дезарех.

— Спекуляцеца лоаттабеча къовсаме керттера кхоачамбоацар да ОБХСС аппарато ший болх цхьан лостамагIа ца белга, — аьлар Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министра заместитела А. Зайцева. — ШоллагIа дар — дуккхача райотделашкара милицен болхлой профессиональни говзал лоха хилар.

Иштта дий-хьогI из? Ачхой-Мартане, Урус-Мартане, Назране, Аргуне, Шаьла, кхы дуккханахьа базар тIа бIаргаго йиш я импортни товараш; парфюмери, бижутери йохкаш латта кхалнах (дукхагIча даькъе къона мехкарий), хIаьта милицен болхлошта ца гуши ца ховши дац из. Уж шоашта хIама ца гукеп а уттаеш, юхегIолла тIехбувл спекулянташта. Къаьстта чIоагIа «эздел» леладу цу хьакъехьа Назрановски РОВД болхлоша. Города юккъе, нах эггара дуккхагIа гуллуча, автостанцена юхье, йоккха базар хул хIара дийнахьа. Фуй укхаза йоацаш: импортни лезвеш, парфюмери, «Ростов» яха сигареташ, дикагIа дола чай, дежа даьтта, налха, берий соскаш, кофе, лоацца аьлча Iа цIи мел йоаккхаргйола хIама укхаза йолаш я. 60 кепиг доаккхача сигарета пачкàх 1 сом дала деза, сом доаккхача импортни лезвех — 2 сом, даьтта килограммах 7 сом, кофе банках — 15 сом! XIаьта милице болхлой шоаш а лед укхаза цхьацца каг-мег эцаш. ТIакха малагIа профессиональни говзал эш РОВД болхлошта уж спекулянташ совцабара? ЦаI мара жоп дац цу хаттарашта: милицен болхлой чIоагIа «машар» ба спекулянташца. Къаьстта царца «ним дилларех» ва ювцача базар тIа участкови инспектор вола М. Яндиев.

Заседане къамаьл деш Нохч-ГIалгIай АССР юстице министра заместитела Ю. Румянцева белгалдаьккхар, гIулакхаш тохкача хана суда болхлой кIоаргга анализ ца еш, тIагIоллара хьежаш хилар. Цу тайпара моттигаш нийсъеннай Грозненерча Октябрьски, Назрановски районни халкъа судий балха тIа. Иштта, 19 гIулакх тоъам болаш ца тахкарах, нийса решени тIа ца эцарах судашка хьажа юха чуденнад республика лахкехьарча суда президнумо.

Дукха моттигаш нийслу базархочунгара милице болхлоша хьаяьха хIамаш РОВД йовш, е уж хувцаш.

XIанз цу хьакъехьа служебни расследовани е, аьнна, указани еннай МВД министра П. Чернышева. Бакъда, спекулянтагара хьаяьха хIамаш милицен малагIча болхлочун бехкагIа яйнай хIанз а къоаста-м даьдац Октябрьски РОВД кулгалхоша.

Базара юхайохка лаьрхIа массехк эзар банкаш тIа дехка ногIаргаш а доахаш лаьцар 1987 шера Ахмедов. Паччахьалкхен мах 3 кепиг мара боацача цо 10 кепиг а доаккхаш дохкар уж. НГIАССР следственни отдело из гIулакх техкачул тIехьагIа, Октябрьски районни халкъа судага дош дувца дIачуделар. Цхьабакъда, халкъа судахочо М. Измайлова из гIулакх сейфа чу а дилла, шин бетта ца хьожаш улладир. Иззал ха яьнначул тIехьагIа ма доаггIа гIулакх техкадац, аьнна, следственни отдела юхачудайтар из.

Цхьаккха корта болаш къамаьл дацар заседане Гудермесски городской отдела начальника заместитела Таусиева даьр. Цунга ладийна цо къахьийгача коллективе дIа а баха суда болхлоша дош дувцалга. Цхьабакъда, цу тайпара заседанеш кIезига чакхйоах халкъа судаша. Иштта Назрановски, Сунженски районни халкъа судаша 1987 шера цу тайпара вIалла дош дийцадац.

Заседане къамаьл деш Нохч -ГIалгIай АССР юстице министра И. Албастова белгалдаьккхар, спекуляцийрах судо ха техачун дукхагIа йолча хана доалахьарча боахама конфискаци яра решени тIаэц, аьнна.

— Цхьабакъда, — аьлар цо, — дукхагIча даькъе из решени кхоачаш ца еш юс. XIана аьлча, суд ечун гаргарча наха, цIен дезалаша чехка кIалхара боаккх бехке волчун боахам. Хьо чуваьлча даьсса цIенош мара хилац.

Цу деша суда болхлой теркам тIабахийта безалгах дийцар министра.

Коллеге заседане балхаца дакъалоацаш а хилар, цига къамаьл а дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома административни отдела заведующе В. Н. Яковлева.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Познанерча Цегельске цIерагIча машиностроительни комбината продукци: корабельни двигателаш, станокаш, вагонаш Польше доазол арахьа а тIехьа дика йовзаш я. Предприяте ший продукце ассортимент шеръю, керда а йоах. Дукха ха йоаццаш коллективо горнорудни промышленноста лаьрхIа машинаш арахецилга карадерзадаьд.

СУРТА ТIА: комбината цехе.

ЦАФ—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ПРОГРЕСС ХИННАЙ — БОЛХ ДIАХО ХЬОШ БА

Советски Союзан ВIашагIкхийтта Штаташ шин оагIонна юкъерча гIулакхий а, герзаш дIадахара дешаш, дунен халкъашта юкъерен регионалнин проблемаш къастадара а даькъе прогресс яра тIадерзадаь дипломатически къамаьлаш дIахо тIатеIIа деш я. Цу наькъа тIара аргIанара белгало хилар 21—23 марта Вашингтоне СССР кхыча мехкащцарча гIулакхий министра Э. А. Шеварднадзенен США паччахьалкхен секретара Дж. Шульцан юкъе хинна переговораш.

Цу вIашагIкхетарах йолча дунен кепайоазон цхьайолча откликашка, да «дукха лоархIам болаш хIама» цига даьдац ала гIерташ дола хабараш. Цу тайпара дош отчаделга сел нийса доацаш санна хет — дувцар ма дий дуккхача шерашка юкъебенна цатешам дIабаккха лаьрхIа болча халача а дуккхача хана лаьрхIача а балхах. XIаьта цу тайпара хIара вIашагIкхетар — из йоккхача шин державана юкъера гIулакхаш чIоагIдара ларда юлла аргIанара кирпишк я, дунен халкъашта юкъера хьал тоадара юкъедихьа дакъа да. Цхьана яьча заявлене тIа белгалдоаккхаш ма хиллара, «шинна а оагIоно боккха болх баьб, хIаьта цхьадолча доакъошка белггала прогресс а яьй, бакъда, кхы а дикка дукхагIа дIахьалхашкахьа даха деза».

Эггара хьалхарча аргIагIа из доагIаш да лакхерча боараме цIаьккха вIашагIкхийтача кулгаш яздича бакъахьа долча стратегически наступательни герзаш кIезигдара хьакъехьара Договор кийчдара. Из вIашагIкхетар, дIакхайкадаь ма хиллара, хургда Москве 29 мае — 2 июне, М. С. Горбачевнен Р. Рейганан юкъерча дийн вIашагIкхетарах эггара дIаьхагIа а хургда из вIашагIкхетар. ЛоархIаме дар да, хIанзза хиннача переговорашка герзаш дIадахарен ядерни тIема кхерам кIезигбарен даькъе прогресс хилийта чIоагIа декхар тIанйцад, аьнна чIоагIо яр. Э. А. Шеварднадзен Дж. Шульцен ядерни а космически а герзнй хьакъехьарча переговорашка дийцад гIулакхаш мишта латт, Женеверча делегацешта цхьана оттаеча соглашене проект кийчъяр сихдéлга дIатIа а дуллаш. Эн-би-си яхача американски телекомпане обозревателa дагадохийт, Вашингтоне хинна вIашагIкхетар рейгановски «седкъашкарча тIемий» программа пхи шу дизара ханаца нийслуьлга: «президент цу планашта тIехьа ва хIанз а, цудухьа хала болх ба соглашени яра чакхбаккха безар».

Лоацца аьлча, «хала», «чоалхане» яха эпитеташ халданза нийслу еш йолча советско - американски переговорий дукхагIйолча аспектий мах беча хана, хIаьта из кхетадеш а да. Цунна цхьана, опыто хьахьоккаш ма хиллара, дика уйла йолаш хуле йоккхача шин державана юкъерча гIулакхий дикагIча оагIорахьа дIахо гIа баккха йиш я. Цу даькъе символични хIама хинна дIаэттар переговораш йолча хана ядерни кхерам кIезигбара йола Вашингтонскин Московскин центраш хьаеллар.

«ЙОККХАЧА ЧХЬОНКАРА» МЕТОДАГIА

Дерригача дунен тIарча политически а общественни а гIозарий теркам тахан чIоагIа тIаозаш я Центральни Америкера событеш, къаьстта Панаман Никарагуанен гонахьара яраш. Регионера хьал прдалара бахьан — из США политика я, дIахо йодача хана а шийна хьашт долчча тайпара кхыча мехкий кхелаш нийсъе Вашингтон гIерталга да.

ТIеххьарча хана Панамера событеш дегIаяхкаро цу мехка Вашингтоно лоаттабу тIахьожам бовр кхерам болаш гIулакх эттад, долче Панамски канала бола тIахьожам а. Ховш ма хиллара, 1977 шера дуккхача хана а тIатеIIа а къовсам лоаттабаьчул тIехьагIа Панама США-царча Договора кIал кулгаш яздаьд, цунга хьежжа 2000 шу хьатIакхоаччаш канал деррига а панамски юрисдикцегIа хургдолаш. США-на из да Атлантическин Тихии океанаш вIашагIтохаш болча военно - стратегически хьакъехьа лоархIаме болча хин наькъа йола шоай бокъо йовр. XIанзалца хьа Вашингтон, цу хин артерена фактически доал де йиш хулийташ йола цу тайпара бокъонаш йолаш я, хIаьта цу канала зоне ший тIема персонал а лоаттаю цо.

ДIахо йодача хана канала йола ший бокъонаш йоургйоацаш, хIанззе а панамски кулгалхой хувца гIерт США. Вашингтона ловра Iаьдала керте латта нах Договор кхоачашдара тIера хургбоацаш хилар. Деррига а оарцагIдаькхад: политически шантажи Iоткъами, репрессивни экономически акцеш, кIалгIолла тийша болх лелабеш а террористически гIулакхаш леладеш а. Масала, США юхаьяьнай канала арендах доагIар дIа ца луш, американски банкашкарча панамски счеташта блокада оттаяьй. Цул тIехьагIа юкъейоалаяьй йовзаш йола методканала зоне йолаяьй американски военни маневраш. Цу цхьан ханна США-с панамски аьттехьарча оппозицеца хьоашал тессад, хIаьта КIайча цIен указанегIа цо мел могар а ду мехкара хьал толхаде гIерташ.

Ший къаман суверенитет лораярах ший лоIаме йола паччахьалкхе юхаяккхар — иштта да Никарагуа хьакъехьа юххера а Вашингтоно чакхдаккха лерхIар.

США-с лоаттабеча хьоабанза болча тIемо кIалбита болча цу мехка тIеххьарча деношка кхы а чIоагIагIа холуш хилар гучаювлаш йола американски имперски амбицеш. Гондурасски правительствана гIо ду, аьнна, бахьан а даькхха, «ший къаман кхерамзле» Iалашъяра ду аьнна Гондурасе кхо эзар совгIа ший салтий хьаболабаьб США-с. ЗIамигача Никарагуа оагIонгахьара ВIашагIкхийттача Штаташта кхерам тIалатт яхилга тешна хала долаш хIама да. Цхьабакъда, США-с де лерхIараш дика гуш да: тIом соцабара хьакъехьарча дешах Никарагуански правительствас контрасаца еш йолча переговорий керда раунд йохае гIертилга а цар шоаш хьалхьоаяь йолча никарагуано-гондурасски инцидентах Никарагуана бехк дIатIа божабара пайла эга гIертилга а. Къайле йоацаш ма дий, американски конгресс контраса тIема кийчонца гIо дара администраце средствашца телара духьала йолга.

Цу тайппара ,Вашингтон, хьалха а санна, центрально-американски мехкашкара халкъаш ше яхар дайташ леладе а гIерташ «йоккхача чхьонкара» йовзаш йола метод юкъеккхувлаш я.

ЮАР: IАЬДАЛ — ХАЛКЪА!

«Амандла нгаветI», — «Iаьдал халкъа!» — иштта ба апартеидана духьалаларча юкъноафрикански къовсамхой тIахьехам. Из бекаш ба тахан ЮАР-е бийка ца Iеш. Машара ,Деррригдунен Совета решенегIа ерригача континенташка чакхдаккхаш да расизми расови дискриминации дIаяккхара тIехьара дунен халкъашта юкъера кIира. Из дIадоладеннад 21 марта — африканний машара демонстраш Шарпевиле расисташа топаш а етташ 28 шу хьалха къиза йохаяьча хана ЮАР-е паргIато бахьан долаш вийна 69 къовсамхо дагалоацача дийнахьа.

Оакхарий хьисапе южноафрикански патриоташ боьбаь 28 шу дизар белгалдоаккх дуккхача наьха антирасистски манифестацеш забастовкаш чакх а йоахаш. Иоханнесбурге, кхыметтел полице даннеех а, забастовка еш ба 40 процент къахьегамхой. Кхы а лакхагIа я забастовка ерий процент цун миллион саг вахача города йинсте — Соуэте. Цу йоккхагIъярех йолча расистски ЮАР-а Iаьржача гетто практически лаьрхIача дIакъайла я ерригa предприятеш, тикаш, школаш, болх беш яц общественни транспорт.

КIайбараша а дакъалоацаш йола халкъа выступленеш йохае оарцагIъяьккхай апартеида паччахьалкхен ерригa репрессивни аппарат. Дурбане полицейскеша бIаргех хий ухийташ йола газ а етташ лелхабаьб демонстраташ. Цу юкъе дакъалоацаш хиннарех цхьабараш лийцаб. Иоханнесбурге лийцаб Витватерсрандски университета студентий демонстраце ворхI кулгалхо. 1960 шера 21 марта топаш теха боабаьча африканций кашамашка митинг хиннача Шарпевиле, полицейскеша репортерашкара дIаяьхай пар даьха сурташ тIадола фотопленкаш, лийца чубохаргба, аьнна кхерабаьб.

Апартеида режимо тIаоттадаь Iазап, къаьстта дика хьагуш да расистски фемида эхь доацача тезисагIа: «хIара Iаьржавар — потенциальни нах боабери террористи ва. ВIалла хIама дан, нагахьа санна из хьалъолле». Духьхьал цу «принципагIа» дан ЮАР лахкехьарча судо «Шарпевильски ялхнена» — пхе къонахчоан цхьан кхалсаган духьхьал «нах гIайттача дуккхача наха юкъе хилар» мара цар кхы бехк боаццаце а хьал а эхха боабе, аьнна сугдан яр.

«Ялхнена» законагIа доацаш даьча зуламо Къулбекъен Африкана гаьнна арахьарбараш чIоагIа духьалбаьхаб. ВIашагIтехача Къамий Организаце, Африканский пхьоагIон организаце, Европейски экономически сообщества, кхыча дунен халкъашта организацеша итташ мехкий кулгалхоша, цу даькъе Советски Союзачар а хьаднийхад палачаш совцаблагта, апартеидана духьалбарацца тIалоатталу Iазап сопаделга. Расистий зуламашта юкъера цхьаькха пхьа зулам да. аьннад КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева духьхьал хьавIашагIбеллача бехкагIа судащ яь южноафрикански ялх патриот лаьрхIача ЮАР Iаьдало леладер.

Расистски террора духьалара южноафрикански къовсамхой хьаллоацаш йола акцеш чакхъювл дунен дуккхача мехкашка. Расизми расови дискриминации дIаяккхара тIехьарча дунен халкъашта юкъерча кIира доазонашка ерригa планета мутIахьа я зуламе режим дIаяккхара тIехьа Къулбекъен Африка халкъо лоаттабеча къовсама.

Виталий ЧУКСЕЕВ,
Игорь ГОЛУБЕВ,
Валентин РАЙКЕРУС.

(ТАСС).

ЛИВАН. Сабра, Шатила яха палестински лагераш массаза халкъий дегашка латтаргья, цига баха нах — къоаной, кхалнах, бераш доадаьча израильски военщина даьча ший тайпарча къизача зулама тешал санна.

СУРТА ТIА: тахан Шатила яхача палестински беженций лагере.

АДН—ТАСС сурт.

МОСКВА. СССР культура Фонда выставочни зале (Карл Маркса улица, цІа 15) чакхйоалаш я художника монументалиста Бордиченко Василий Федоровича (1898 — 1982 шш.). живописни балхий выставка. Цун сесага Бордиченко Юлия Борисовнас лакхъан совгІата 275 картина хьаделар. Московски лакхера художественно-промышленни училища (хьалха хинна Строгановское) преподаватель, профессор монументальни искусства кафедра заведующе хиннача В. Ф. Бордиченкос ши бІаь совгІа дешархо арахийцав. Советски культура фонда правлене председатела хьалхарча заместителя Г. В. Мяснникова аьлар, фондас укх тайпа индивидуальни совгІата выставка эггара хьалха чакхйоаккх.

СУРТА ТІА: Ю. Б. Бордиченко ший маьра картина демонстраци еш я.

В. ЛЫСОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Школьни реформа— массане юкъара гІулакх

ХІАРАВАР ДЕКХАРИЙЛА ВА

Дукха уйлаш дагаухар КПСС ЦК февральски (1988 ш.) Пленума материалаш ешаш а Іомаеш а. Эггара хьалха сона дагадехар тхоай яслешкара зІамига бераш: фу кхетам нйца дІагІоргдахьогІ уж тхо долчара, мишта хургъя-хьогІ цар кхоане? Перестройка хана нах ма бий уж. Цудухьа хІанззехьа а ховш да, вай бераш долча хана хинначарел дуккха сийрдагІа, сапаргІатагІа, ираз долашагІа цар наькъаш-такильгаш хургдолга. ХІаьта а сатийнадац тха, воспитателий дегаш. Хано хьакхайкадечча тайпара тхоашкара дизза гІулакх царга дІа ца кхачар кхер тхо — гІулакх дара а кхетам балара а. ХІана аьлча хила йоагІачул дуккха кІезигагІа а къегІа а я тха таронаш.

Из ншта долга тешал дара ер цхьа масал а таа мег. 140 бера лаьрхІа я тха берий беш-ясли. ХІаьта цу чу «бахараш» 200 кІаьнки йиІнги я. Цхьан шерагара кхаь шерага кхаччалца ха яьнна бераш да уж. ХІаранена — наьна дог, хІаранена — наьна бІарг эш царна. ЧуІеш дола моттиг къе хиларца дукха халонаш хул царна а тхона а. «Электроинструмент» завод хьалъеча хана (цун а я из берий бешясли) хьалъяь здани я тхо чудар. ХІанз из готъеннай. ХІаьта заводе болх беча наьха дезале бераш хьаІайнад. Моттигаш хилча, хІанз укхаза дараш миссел шозза-кхоза дукхагІа бераш хьачулургдар электроинструментцаша тахан. Цудухьа дика хетар завода хьакимаша цу деша уйла тІайохийтаре.

Кхыдолча гІулакхашка диллача-м сатоха мегаргдолаш дар тха хьалаш. Помещенешка йІайха я, берашта щортта тайп-тайпара ловзоргаш я, чаме кхача ба: ца хаддаш шура, тІоа, дулх тайп-тайпара сокаш, фуъаш, кхыйола берий керо ловргйола продукташ. Цул совгІа цхьайолча нанас кийчдергдац повараша Зурабова Асмааси Бакаева Касратен берашта кийчдер мо хоза даар. Дукха ха я берий кухне цар болх бу. Бовз царна хІара бера чам, цунна фу эш, фу тоъац. Из чІоагІа лоархІаме гІулакх да. Кастката ух тхо долча берий ноаной. Кхачан раьза хиле дІаболх.

Берашта ца хаддаш лора тІахьожам беш я Цароева Лейла. Ший профессиональни говзал лакха хиларал совгІа, бераш дукха дезаш а я. Цу оамалал дуккагІа эшаш хІама мичад берашта юкъе болх беча сага.

Сатийна хила йиш йолаш ба заводе къахьега дай-ноаной шоай берий воспитательницашка, нянечкашка диллача. Педагогически дика кхетам бала ховш ба воспитательницаш Плиева Люба, Цороева Лида, Орлова Надежда (дукха ха йоаццаш РСФСР-а просвещене Министерствас Снйлен грамота а елар тІехьарчунна), Погорова Роза (цунна а еннай из мо йола грамота), кхыбараш.

Дукха ба тхона юкъе къона мехкарий а. Дизза кхоачашду цар атта доаца шоай нянечкай декхар. Царех ба Чилиева Іайшет, Мартазанова Марем, Гелисханова Фатима.

Юкъерча образоване структура дІайолалу берий бешамашкара-яслешкара. Оаха кийчбаьчча, Іомабаьчча тайпара дІагІоргда цар школера дешар.

Д. ОЗДОЕВА,
Назранерча «Электроинструмент» завода берий беша-яслей заведующ.

ДИКАЧА НАХАХ

ДЕГА ЙІОВХАЛ ДІАЛУШ

ЗІамига волаш Іомадаьр, кхера тІа даь йоазув санна, чІоагІа да яхьед вай даьша. Цудухьа лоархІаме да бераш эхь-эздел леладе, дикадар-водар къоастаде, кхъхьетаме хила, Даьхе еза Іомадар. ХІаьта, из аттача декхарех дац. Берашта цу тайпара кхетам луш вола саг ше, уж дика гІулакхаш доахкаш а бераш лоархІаш а хила веза. Цу тайпарча хьехамчех я Назранера № 7 йолча берий беша воспитательница Евлоева Ахьмада Люба.

Ховш ма хиллара, берий яраш санна цІена уйлаш, нигат ца хуле воспитательница декхар дизза кхоачашдулургдац. ХІана аьлча, из цхьаккхача хІамах бІу къожаш хила йиш яц. ХІаьта Люба ювцаш ала деза. цо группера бераш ший долаш санна вочох лораду, дикачо тІакхеду, аьнна. Любас цар дика а гІайгІа а ший лоархІалга. Цудухьа из берий новкъост, хьехархо, эшшача метте нана а я.

— Оамалашка диллача бераш тайп-тайпара да, — йоах Евлоева Любас. — Цхьадараш йист хилара тІера доацаш, маьлхара, вожаш дода хий санна сиха а ше мел дар довза гІерташ а хул. Вай ма аллара, цар оамалаш бе-бе яле а, уйлаш дикачох, хозачох йизза я. Духхьал эшар да уж нийсача наькъ тІа бахар.

Цун дош гІулакхаца вІашка доагІаш хилар бакъдеш дер, сона цу берий беша бІаргадайна е сурт: ловзаш доахкача берех цаІ цІаьхха Іоккийтта лозадир, хІаьта воспитательница тІакхачалехьа уллувра новкъостий из хьал ура а оттавь, теве болабелар.

Люба школе дешаш йолча хана ший нешашта юкъе дика халха яла а каьхата пандар лакха а ховш хиларца белгала яр. Из цун Іомадаьдар йоккхагІойолча йишас Раяс хІанз («Сата» яхача пандарчий ансамбла кулгалхочо). Цо дакъа ца лоацаш школе цхьа мероприяти чакхъялацар. Искусства дуне гаргагІа довза безам болаш йола йоІ, кастта районни самодеятельноста коллектива юкъе нийслу. Цу коллектива дика Іо дир Любайна халхархочун говзал лакхъеча. Из цкъа бІаргадайна халхар сиха дага а льце, Іомаде йолалора. ХІаьта, цун ка а йоалар из керадерзаде. Сув санна хоза кхийнача йоІо кхоачашдора тайп-тайпарча къамий халхараш. Масала цун репертуаре дар: черсий, хІирий, гуржий, абхазски халхараш. Къонача артисткас каст-каста районерча болхлой, ахархой, гІишлоп ерий са мукъадоахар, ший говзамерча халхарашца. Иштта цо дакъа лувц республикански художественни самодеятельноста хьажарашка. Къона халхарча ца зувш йиссанзар. Из республика «Вайнах» яхача ансамбле болх бе хьех. ХІаьта цига кхы а шаьрью Любас ший говзал. Кастта цунах ансамбла солистка хул. Масала, из солистка а йолаш кхоачашду гІалгІай халхар. Ший профессеца дувзаденна мел дола хІама хара тІакхувш йола Люба массанена а езалу. Любас нагахьа санна, шийна ма хетта халхар вІаштІех ца доалаш хилча цу тІа къахьегаш бийсаш дІакхухьар. Ала деза, цу коллективаца из Советски Союзе гІолла а доазол арахьа а гастролешка хиннай, аьнна.

Массехк шера ше толаме болх баьча коллективацара къаьста а къаьста, нана-Наьсаре юха цІайоагІа из. Укхаза Люба № 7 йолча берий беша балха отт. Фу бахьан долаш хийцар Іа хьай професси, аьнна, аз шийга даьча хаттара жоп луш Любас аьлар: — Цун ши бахьан да. «Вайнах» яхача ансамблаца доазол дехьа гастролашка яхача, са цІенгахьа са лестар. Дагаухар зІамига йолаш се лийна моттигаш, гаргара нах. Вешта аьлча, Наьсаренцара безам совбувлар. Шозлагі-дале, кхыча мехкашка яха йолаш сона бІаргагора къе, меца, чубаха цІенош доаца бойла дисса дуккха бераш. Атта дацар царна бІарахьежа. Сона царех къахьетар, новкъа дар цар берал баьде хилар. Из деррига дувцарах а доацаш бІаргдайнача са дег чуессар, берашца болх барах йола уйла.

Ховш ма хиллара, берашца болх беча сага чІоагІа сабар хила деза. Сиха оамал йолаш из хуле берашта а везаргвац из, ший са а дуаргда цо. Люба сабарерча нахах лархІа еза. Цхьабакъда, из берашца шиш болаш а я.

ХІанз Люба таханарча дІадехкарашка хьежжа вай кхоане кхееш я. Цо берашта къахьегам безалургболча хьисапе тайп-тайпара ловзараш вІаштІехьдоах. Иштта, бе-бе мероприятеш чакхйоах. Цхьабакъда, искусствера саг ше хиларах тарра цо берашта тайптайпара халхараш Іомаду. Цо царца вахарера ирагІйола проблемаш хьалхьоаеш йола сценкаш уттаю. ХІаьта цу деррригне а кхетам луча даьккъе дикка новкъостал ду.

Цу берий беша воспитательницас Местоева Бэлас йоах:

— Люба сона йовза тоъал ха я. Из тешшаме новкъост а дика гІонча а йолаш хьайоагІа. Иштта коллективерча нахаца Іммерза, безаме хиларца белгала йоал. Хеталу, цун балха тІа деррига а атта вІаштІехьдоалаш санна. Цкъа из эгІазъяха берашка луш хезадац сона. Вешта аьлча цо дега йІовхалца уж шийна гаргга увз. Берий беша цІейна лаьрхІа мел оттаеш йола программа цо кийчъю.

Берашта цІенача дег тІара дукха везар лоархІаме да. Бакъда цар ма йоагІа йоакхо яр, уж нийса уйла е Іомадар, іоххера а, бизза нах хургболаш хьалкхебар, из кхы а лоархІамегІа да. Тахан из декхар дизза кхоачаш а деш, хьайоагІа, аьнна, оалургда сона коллектива, бераша лоархІаш йолча Евлоева Любайх.

М. БАРАХОЕВ.

ІАЙ ФУ ДЕРГДА?

Клубни учрежденейн спортивни сооруженейн болх ма хулла тоабара хьакъехьа КПСС ЦК 1985 шера тІанийца соцам тІа белгалдаькхад, 1985-87 шерашка городашкеи юрташкеи культурно-спортивни комплекса сеть дегІайоалае, аьнна.

Цу деша боагГІаш бола теркам тІабахийтабац Ачхой-Мартановски районе. Дукхха боахамашка воча хьалашка я культуран спортен учрежденеш. Эггар чІоагІагІа эшаш йолча йІовхалца Іалашъяьча, спортивни инвентараца кийчъяьча спортзалех догдоахлга яц района боахамашкарча спорт езарий.

СаьмаІашкарча спортивно-массови балхах кІезига дийцадац. Къайле яц, дукха нах бахача цу юрта спорт езараш кІезига ца хилар а. МассагІ ва укхаза спорта мастер, разрядник? КІезига перспективни спортсменаш бац кагирхошта юкъе а. Бале а, из кІезига да. Укхаза эш хІара денна спортивни занятеш, мероприятеш чакхйоахаргйола йІайха спортивни помещенеш.

Уж декхараш кулг тесса дитадац, аьнна, хеталу «Самашкинский» совхоза кулгалхоша. Спортивни секцеш хургйолаш, цІа къоастадаьд цар. Хоза я из помещени: сийрда, сапаргІата, бакъда из йІовхалца Іалашъяра дош хІанз а къоастаданза да. Нагахьа санна бІаьсти, аьхкн, гурахьа укхаза шортта нах гуллой а, Іай цІаккха саг аьттехьа вагІац укхаза. Цу хьакъехьа совхоза методиста, дзюдох спорта мастер волча Алиев Мухьмада аьлар:

— Помещени цІи йоагаш а, отоплени йолаш а яц, хІаьта кагирхошка фуфайкаш тІа а йийхе. занятеш чакхъяха мича аргда аз. Совхоза кулгалхоша тха хьаштий йоакхо йиц, ала валлац со. Масала, дукха ха йоаццаш 2000 сом ахча де ар цар тхона спортивни инвентарь эца. Из а нйца, дерг нга хІама вІаштІехьдаьнна, ар тха, цхьабакъда, шийла : о. ИІовхала система яц цІа Іа.

Ер кхоалагІа шу да районна спорткомитета председателга М. Шамсаевга, культура отдела зведующега С. Лулуевга цар гІо дир деха. Бакъда, отоплени система тоаергъя, аьнна цар дош даларал совгІа, эргадоалаш хІама дац.

ХІанз аз лоацца дувцаргда цу балха оарцагІваьнна лелачаш, ший балха говзал йовзаш, спортивни вахара воккха интузиаст волча Алиев Мухьмадах лаьца.

Укх юрта хьалкхийнав Мухьмад. Итт класс ма яькхе, Советски Эскаре гІулакх де вода из. Цул тІехьагІа Ленинградски Паччахьалкхен университета физически культуран спортен факультета студент хул из. Цига чакхйоакх цо философски факультет а. ХІаьта, 1986 шера, городе-турпале шин ВУЗ-ера шин диплом хьа а нйце, цІавоагІа из ше ваьча юрта. «Самашкинский» совхозе методиста лелла балха отт. Цу хана волалу Алиев дзюдох, самбох йола секцеш вІашагІйохка, цунца кагирхой шоайла вІашкаоза.

— Атлеташта юкъе говзал йола борецаш кІезига бац, — яхаш дувц тренера. — Царех цхьабараш самбох хинна ца Іеш, дзюдох а разрядаш йолаш ба.

Дика денал гойтар Алиева хьийхараша Сийлахь-боккхача Октября 70 шу дизара хетаяь г. Аргуне чакхъяьнача спортивни яхьашка. Цига дакъа лаьцача пхе зІамигача сагах, кхаьнне призовой моттигаш яьхар.

Цо кулгалдеча спортивни секцешка лоаллахарча Давыденко яхача юртара, Ачхой-Мартанера, кхыметтел Сунженски района Серноводскера кагирхой ух. Цо хьахьокх Алиев Мухьмада нахаца болх бе, ший говзал, знанеш кагирхошта дІаяла ховш хилар.

— Деррига а дика дар тха йІовхал тела система вІаштІехьйоаларе. Из ца хилар баьхьан ер шу доладелча денз тренировкаш юкъагІа йисай. ХІаьта а, шоай спортивни форма хувцалургйоацаш, цхьабараш городе ух секцешка. Бакъда, из массаза вІаштІехьдалац. Атта дац хІара денна 100 километр дІа-хьа аха, — йоах Мухьмада.

Цо яхар бакъду аз а, из да а дар дикагІа.

—ХІанз-м бІаьсти яьннай, бакъда, тІадогІача Іан а хІанззе уйла ца йой, гІулакх юха а ледара дусаргда.

В. КУРБАНОВ.

«СОВРЕМЕННИКА» КЕРДАДАРАШ

Российски Федераце йоккхагІойолча «Современник» яхача художественни литература издательствос берригача мехка дитателашта дІабовзийт НохчГІалгІайчен поэтий кхоллам, эрсий меттала яьхача цар произведеней книжкашта кепаеттарца.

Бай мехка книжни тикашка духха ха йоацца го йиш яр нохчий поэта Ш. Рашидова лирически стихай сборник. Тайптайпарча темах ба поэта книжкана юкъе бихьа кхоллам.

ХІаьта цул тІехьагІа «Современника» «Новинки» яхача серегІа арадаьннад ловзаш волча гІалгІай поэта Гагиев Гирихана «Іуйрийнара гаьнаш» яха стихотвореней сборник.

Цун поэзи ший ерригача произведенешца вахарга кхувдаш я. Дуне эггара хьалха гуш санна — син а дега сийрдача, цІенача уйлашца массазарча хІаман керда оагІонаш, басараш біаргадойт цо. Уж мугІарашц хьалдизза да миха ІувгІарах, бердех етталуча талгІей татах, маьлха зІанараша сийрдаьхьа Іуйрийнарча мнхо теркаеш йолча гаьний оазех.

Поэта эмоционални, сийрда дош дег чу дужаьл а цо хьакхелла сурт-сибат художественни обобщене дакхаленга кхоачеш а да.

Гагиев Гирихана яздаь «Іуйрийнара гаьнаш» яхар центральни издательстве арадаьнна цун шоллагІдола книжка да.

Т. АНДРЕЕВА.

г. Москва.

БІаьсти.
Х.-Б. ИСРАИЛОВА сурт.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

ЕРА
31 МАРТ
І ПРОГРАММА

6.30 — «120 минут».
8.35 — «Тхоца хьаде, оаха санна хьаде, тхол дикагІа хьаде». ГДР-ра передача.
9.35 — «Шера ханаш».
10.35 — Мультфильмаш: «Пятачок», «ТІехьашкарча парта тІа», «Биъ са бари оалхазараши».
11.00, 15.30, 16.30 — Кердадараш.
11.10 — «Таллински музыкальни сурташ».
15.45 — Октябрьски революце цІерагІча Московски музыкальни училища хора концерт.
16.10 — «Довзалаш: Мальта». Киноочерк.
16.35 — Мультфильмаш: «Зурмалгахи оалхазарахи», «Тамашийна манеж», «Недодел и передел».
17.00 — Музыкальни ганз. Й. Гайдн. № 40 йола фа мажор симфони.
17.25 — «Демократега Іомалуш да».
17.55 — «Ялхайтта шу даьнеи боккхагІеи».
18.40, 22.45 — Тахан дунен тІа.
19.00 — К. Воробьев. «Книга кхел».
20.25 — «Телехьажархочун спутник».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Музыка в эфире».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.20 — Узбекски ССР «Хилола» яхача ансамбла концерт.
8.40 — СССР халкъа артиста, кинорежиссера А. М. Згуриде фильмаш. «Іаьржа лоам». Іилма - довзийтара фильм. «Центрнаучфильми», «Берий фильмай обществон». (Инди). (1970 ш.).
10.10 — Испански мотт. Іомабу 1-гІа шу.
10.40 — «Лунный вальс». Фильм-балет.
11.20 — «Ганзий гІайре». Берашта художественни фильм. 3-гІа сери.
12.20 — Испански мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.50 — Из фантастически дуне. Р. Бредбери «Бездна» яхача пьесах.
13.50 — «Кораььча хІамай бюро». Мультфильм.
14.25, 23.15 — Кердадараш.
14.30 — «Дни хирурга Мишкина». 2-гІа сери.
15.35 — Документальни фильмаш: «ЦІагІара театр», «Бицбеннача гІув чура».
17.55 — Кердадараш (гІалгІай меттала).
18.00 — Кинопрограмма.
18.30 — «Сагагара сагага долха наькъаш». Кинорепортаж.
18.40 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа.
18.55 — «Хьайбаш леладерий біаьстан йоахош» (гІалгІай меттала).
19.15 — «Шун каьхаташта жоп лу».
19.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
19.55 — ЦІе байранхаш лелаеча коллективашка. «Гвардейский» совхоза. Надтеречни район.
20.25 — «СалоІача сахьаташка».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Сделка». Художественни фильм.

1 АПРЕЛЬ
ПІАЬРАСКА
І ПРОГРАММА

6.30 — «120 минут».
8.35 — «Клим Самгина вахар». Художественни фильм. 3-гІа сери.
9.50 — Бераштеи кхувшбоагІаратен дола Ерригсоюзни музыка кІирага. Композиторца Е. Крылатовца вІашагІнхетар.
10.50, 15.30, 17.00 — «Кердадараш».
11.00 — «Дакъа лоацараш». «Маков омут».
15.45 — «Заманхочун суртсибат». Документальни фильмай премьера: «Хьалхарча дош дар», «Лаьтта го».
16.30 — «ХІана, сендухьа». Берашта лаьрхІа передача.
17.05 — «Судья и странник». Мультфильма премьера.
17.15 — Белорусски телевидене программа.
18.30 — «Ералаш» яха киножурнал.
18.40 — «Бегаштеи бокъонцен». Сатирически передача.
19.40 — Тахан дунен тІа.
19.50 — «Детективах довзар». Телевизионни спектакла премьера.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Клим Самгина вахар». Художественни фильм. 3-гІа сери.
23.05 — «Взгляд». Сайрийнара информационо - музыкальни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Интенсификации дикали». Іилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 4-гІа класс. Советски халкъа Сийлахьа Котало.
9.05 — Английски мотт. Іомабу 1-гІа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Л. Н. Толстой. «ТІоми машари». Роман хьакхоллара историх.
10.35, 11.35 — Географи. 5-гІа класс. Биосфера.
11.05 — Английски мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.05 — «Сделка». Художественни фильм.
13.30 — «Хьасташ». Анадырера передача.
13.50, 22.25 — «Кердадараш».
13.55 — «Дни хирурга Мишкина». 3-гІа сери.
17.35 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.40 — «Майрал гойта», Іилма-довзийтара фильм.
18.00 — «Телевизораш лелхаргйоацаш». Беседа.
18.15 — «ОагІорен духьалеи».
18.45 — «Говзанчаш». РСФСР заслуженни гІишлонхо Б. Котиков. (гІалгІай меттала).
19.00 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа.
19.15 — Хоккей. СССР чемпионат. «Крылья Советов» — ЦСКА. 2 — 3-гІа периодаш. Перерыв йолча хана (19.50) — Бийса даькъала хийла шун, бераш. «Доктор Айболит». Мультфильм. 1-гІа передача.
20.45 — «Халкъа ашараш».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — г. Владимире халхарча цІей.
23.05 — М. Глинка вальсаш мазуркаш.

2 АПРЕЛЬ
ШОАТТА
І ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «ХІана, сендухьа». Берашта лаьрхІа передача.
9.05 — «Хьасташ».
9.35 — «Луначарский». Нарком». «Уж хьалхара хиннабъ яхача циклацарга документальни фильм.
10.30 — «Инда фестиваль СССР-е». ДІалохх Л. Субраманияма ,(чІондарг).
10.50 — Поэзи. В. Костров.
11.20 — Массанена а хІаранена а. «Проблема юхь духьала». «СССР кооперацe Закона проект» ювцаш.
12.10 — «Концерт-вальс».
12.50 — Поэзе минуташ.
12.55 — «Социализма мехкашка». Телевизионни журнал.
13.25 — «Тха тІехьале». Телевизионни альманах.
14.30, 22.40 — Кердадараш.
14.40 — XIX Ерригсоюзни партийни конференцега. «Саг ший метта». Художественни фильм.
16.20 — «Гушдар — теша хала дар».
17.20 — «Дядюшча Ау». «Экран» яхача творчески объединене мультфильм.
17.40 — Дунен халихъашта юкъерча вахара редакце хьагойт. «Европа — ваи юкъара ціа». «СССР-и ФРГ-ни юкъерча партнерски бувзамах). бувзамах). «Панама хала денош». Телевизионни очерк.
18.40 — Дезала экран. «СадоттагІ, Колька». Художественни фильм.
20.10 — г. Москвай автопредприятей сводни духовой оркестра концерт.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Шоаттден сайрийна». «Тенийий театра дуне». 1-гІа передача.
22.50 — Телевизионни довзар. Алла Пугачева.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Студе хьахьоих... «нуранташ».
9.00 — С. В. Рахманинова музыка ди.
10.00 — Хержар. «Массаза а тхоца йола ха». А. М. Коялонтайх документальни фильм.
10.35 — «Унахціено».
11.25 — Вьача дийнахьа денз 100 шу дузаш. Всеволод Гаршинах дагадоагІараш.
12.25 — Новатораши консерваторши.
13.15 — «Эрудит». «Менделеева дагалоацамаш». Іилма-довзийтара фильм.
14.15 — Философски беседаш. Саг. 2-гІа передача.
15.05 — «Хьо малха а миха а воша ва». Геолога Денга.
15.35 — «Кино: хувцамий ха».
16.05 — С. В. Рахманинова музыка ди. «Музыкальни моменташ».
16.40 — Композитора вахарем творчестсваи оагІонаш.
17.25 — «Мух лаха». Субтитрашца художественни фильм.
18.40 — С. В. Рахманинова музыка ди. Искусствай говзанчий концерт
19.40 — «Элина Быстрицкая. Цхьан біаьстан портрет». Документальни фильма премьера.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш. «Доктор Айболит». Мультфильм, 2-гІа передача.
20.15 — Реклама.
20.20 — «Гаьнардари уллувадари». Документальни фильмай премьера: «Вокхха саги городи». «ДІахододар хургда...».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Мысль» яха программа. Концертни студе Останкино СССР АН экономика института директорца академикаца Л. И. Абалкинца вІашагІнхетар.
23.35 — Кердадараш,

РАДИО

31 МАРТ
ЕРА

7.45 — «Юха а увзаш дегІаахар сихделга». Хаоттам.
7.55 — 8.00 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — Г. Гагиева дешаех дола иллеш.
11.15 — «Бокъонаши кортамукъалеи: бокъонца долаш дари хетараши». Беседа (гІалгІай меттала).
11.30 — Музыка.
11.45 — «Социалистичесни денхараш». Мишта кхоачашду уж? (гІалгІай меттала).
11.55 — 12.00 — Музыка.
15.15 — 15.30 — «БІаьстен юв культураш дІаювш я». Репортаж (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Сайрийнара ашараш.
17.45 — «Хозрасчета проблемаш». Беседа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

1 АПРЕЛЬ
ПІАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Іуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Пеердачай программа.
8.30 — «Перестройка діахо йодаш я» (нохчий меттала).
8.40 — 9.00 — Халхара ритмаш.
11.15 — 12.00 — Беламе дийнахьара концерт.
15.15 — 15.30 — Москве шоай хиннача вІашагІнхетарех дувц йоазонхоша. Интервью (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа.
17.16 — «Новкъостий оазаш».
17.31 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).
17.46 — Доттагілен концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — «Советаш вахарн». яха радиожурнал.

Хаоттам

Тахан республике гІоллеи Грозней морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3 — 8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 5 — 10, Грозне 8 — 10 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3 — 7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 1 — 6, дийнахьа 9 — 14 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Спорта хоамаш

26 марта «Локомотива» стадиона тІа футболах ловзаш яр Грознера «Тереки» Орджоникидзера «Спартаки». Счет 0:0 йолаш чакхдаьлар из новкъосташка вІашагІкхетар.

ДЗЮ-ДО

ДІадахача шоаттеи кІирани деношка Назранерча юртбоахама техникума спортивни зале хилар хІанз кхойттазлагІа дІахьош йола революционера Ахриев ГІапура сийна хетаяь дзюдох йола кхелетарий кхойтталагІа турнир.

Цига дакъалоацаш яр Запорожьера, Черкесскера, Дербентера. Кировобадера, Орджоникидзера (3 команда), Шевченкора (2 команда), Назранера — ерригаш а тайп-тайпарча дозалий 14 категорегІа йола 10 команда.

Яхьаш теркам тІаозаши низкъалон яр. Низ тІабахийта лоаттабаьча къовсаме хьалхара юкъаркомандни моттиг яьккхар г. Назрана командаша. Тайп-тайпарча дозал долча категорегІа 7 хьалхара, 10 — шоллагІа, 10 кхоалагІа моттигаш яьхар цар. Царна хьожайнр кубоки І-ча степена дипломи.

ШоллагІа моттиг яьккхар г. Черкесска командаша, йиъ хьалхарен 2 шоллагІеи моттигаш дІалоацаш. КхоалагІа моттиг яьккхар г. Шевченко командаша, 1 хьалхара, 1 шоллагІа, 5 кхоалагІа моттигаш а йоахаш.

Яхьаш чакхъяьнначул тІехьагІа спортсменашта хьожадир йоаггІаш йолча степена дипломаш призаши.

Къаьсттача совгІаташца белгалбаьхар г. Черкесскера Байчаров Норт-Ахмат. г. Назранера Торшхоев Джамбулат.

ФУТБОЛ

Укх шера 26 — 27 марте республика футбольни майдаш тІа — Карабулаке, Шаьла, Аргуне, Наурски района «Советская Россия» колхозе хилар республика юрташкарча районашта юкъера хьалхарча ловзарех йола зачет.

Цу зонех цаІ чакхйоалаш яр Карабулакерча хоза кийчъяьча стадионе. Цига ловзаш бар Малгобекски, Ачхой-Мартановски, Назрановски, Сунженски районашкара футболисташ. Теркам тІаозаш а дар ловзараш, цунца цхьана низткъало а дар.

Хьалхарча дийнахьа Ачхой-Мартановски района футболисташа счет 2:0 йолаш, эшайир Сунженски района команда, назрановцаша счет 6:1 йолаш эшабир МагІалбика района футболисташ.

ШоллагІча дийнахьа Ачхой-Мартановскии Назрановскии районий командаш, цхьаккха а ца эшаш, лайзар, хІаьта Сунженски района команда счет 9:3 йолаш котъяьлар магІалбикахойла.

Яхьаш діахойолхаш я. Цар шоллагІа йола этап хургъя 9 — 10 апреле.

К. ЕВЛОЕВ.

* * *

Укх деношка Грознерча Орджоникидзе цІерагІча стадионе чакхъяьлар футболах йола СДЮСШ кхелетарий командашта юкъера СССР Лакхехьарча Совета депутата Н. Ведерникова цІерагІара приз яккхарах йола Ерригсоюзни турнир.

Турнире дакъа лоацаш яр мехка тайп-тайпарча городашкара 10 команда. Уж йийкъа яр шин подгруппана. «Торпедо» — Москва, «Звезда» — Ленинград. РСДЮШОР — Баку. ДЮСШ—Нальчик, «Юность» — Воронеж, ДЮСШ - 12— Днепропетровск, СДЮСШ — Липецк, «Торпедо» — Тольятти, «Терек» — Грозный.

ХІара подгруппера Орджоникидзеи Ленинградеи, ншта Грознеи Липецкеи дикагІйола шишша команда вІашагІнхийтар селхан.

Т. ХАШАГУЛЬГОВА.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехк токхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 254-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ03038. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1094.